ΚΡΙΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1879

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ

Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

72 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 72

1879

ΚΡΙΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1879

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ

Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

72 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 72

1879

Κύριοι,

Ὤχετο ἀπιὼν ὁ ἀνὴρ, ὁ πρυτανεύων ἡμῖν τὸν παρόντα ἀγῶνα. Βιώσας ἐν χρηστότητι καὶ ἐνδελεχεῖ ἐργασίᾳ, ἀκμαῖος ἔτι, ἀπεκοιμήθη πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, χωρὶς νὰ εὐτυχήσῃ οὔτε ἡ μεγάλη καὶ κοινὴ πατρὶς, οὔτε ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ, ἡ πάντοθεν ταλαιπωρουμένη Μακεδονία, νὰ δεξιωθῇ αὐτὸν εἰς τοὺς κόλπους της οὔτε ζῶντα, οὔτε νεκρόν. Ἀλλ' ἂν ἐβίωσε καὶ ἐμεγαλύνθη ἄπο τῆς πατρῴας γῆς, δὲν ἐλησμόνησεν αὐτὴν διὰ τοῦτο. Εἶπε καὶ ὁ ἀοίδιμος, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι ἀγαθώνυμοι ἄνδρες· «ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλὴμ, ἐπιλησθείη μου ἡ δεξιά μου· κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ». Καὶ ἐμνήσθη λοιπὸν αὐτῆς ζῶν, ἐνῷ ἵδρυε τὸν παρόντα ἀγῶνα, ἐμνήσθη αὐτῆς καὶ θνήσκων, ἐνῷ διέθετε πολλοστημόριον τῆς πολλῆς του οὐσίας εἰς διατήρησίν του. Εἴη εὐλογημένη ἡ μνήμη τοῦ φιλοτίμου ἀγωνοθέτου, Δημητρίου τοῦ Οἰκονόμου, εὐλογημένη εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἂς ἀντλήσωμεν, κύριοι, θάρρος ἐκ τοῦ παρηγόρου φαινομένου, ὅπερ βλέπομεν διηνεκῶς ἐπαναλαμβανόμενον ἐν ἡμῖν, ἐξ ὅτου, ἀφυπνισθέντες ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς δουλωσύνης, ᾐσθάνθημεν ἐν ἑαυτοῖς ἀναγεννωμένην τὴν γενναίαν ὁρμὴν εἰς βίον ἀληθοῦς κοινωνικῆς ὑπάρ-

ξεως καὶ ἐλευθερίας· λέγω δὴ τὸ διαθέτειν τοὺς δυναμένους μέρος ἢ ὅλην τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν εἰς ἰσοπέδωσιν τῆς τρίβου, ἐφ' ἧς μέλλομεν νὰ χωρήσωμεν πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν προορισμόν. Ἔθνη, ὁποῖα δὲν παραδίδονται ἀχαλίνωτα εἰς τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου, ἔθνη, ὧν οἱ εὔποροι καὶ πεφωτισμένοι πολῖται δὲν λέγουσιν ὡς ὁ ἄφρων τοῦ Εὐαγγελίου «ψυχή μου, ἔχεις πάντα τὰ ἀγαθά, φάγε, πίε, εὐφραίνου»· ἔθνη, ὧν οἱ πολῖται, καὶ ὅτε ἀπολύεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος δεσμῶν, καὶ ὅτε περισφίγγεται καὶ ἄγχεται ὑπὸ τῶν βιωτικῶν φροντίδων, συγκιρνῶσιν εἰς ἓν παμφίλτατον μίγμα, συνδέουσιν εἰς ἓν ἅγιον σύμπλεγμα τὸ Θεῖον, τὴν ψυχήν, τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα, καὶ αἰσθάνονται τὸ αὐτὸ θαλπερὸν ῥεῦμα νὰ ἐκσφενδονίζηται βιαίως ἀπὸ τὰ στήθη των ἐπὶ τῇ ἀναπολήσει τῶν τεσσάρων ἐκείνων καὶ ὑπερτάτων τῆς ἀνθρωπότητος ἰδεῶν, καὶ νὰ κρατύνῃ καὶ καθαγιάζῃ τὴν ὕπαρξίν των· ἔθνη τοιαῦτα, ὄχι, μυριάκις ὄχι, δὲν εἶναι προωρισμένα νὰ ἀποθάνωσιν. Ἐμπορεῖ νὰ παραπλανηθοῦν κατὰ καιροὺς καὶ ἐπὶ ποσὸν ἀπὸ τῆς εὐθείας, καὶ νὰ ταλαιπωρηθοῦν ὡς ἐκ τούτου καὶ δυσπραγήσουν· ἀλλὰ θὰ ἀκουσθῇ μετ' ὀλίγον ἐν στιγμαῖς ἠρεμίας πνευματικῆς ἡ σεμνὴ τοῦ συνειδότος φωνὴ καὶ θὰ ἐπιτάξῃ· θὰ ἐπιφανῇ αὐτοῖς ἡ γλυκεῖα μορφὴ τῆς πατρίδος, καὶ θὰ τοῖς ὑπομνήσῃ πράως, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν μετρᾶται κατὰ τὰς βραχείας στιγμὰς τῆς ἐπιγείου ὑπάρξεώς μας, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν πράξεων, αἵτινες τούς τε παρόντας ἔργῳ εὐεργετοῦν, καὶ τοὺς ἐπιόντας εἰ μὴ ἔργῳ, ἀλλὰ κἂν διὰ τοῦ ἀγαθοῦ ὑποδείγματος· καὶ ὅτι οὐδεμία κληρονομία εἶναι διαρκεστέρα τῆς μνήμης τῆς ἀγαθῆς, ἥτις, σκιὰ οὖσα τῆς μελ-

λεύσης καὶ ἀϊδίου ζωῆς, συνεχίζει τὴν ἐπίγειον ἡμῶν ὕπαρξιν καὶ πέραν τῶν τάφων. Οὕτως ᾐσθάνθη καὶ ἐφρόνησεν ἡ σεμνὴ χορεία τῶν τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν, οὕτω καὶ ὁ ἀοίδιμος Δημ. Οἰκονόμος, οὗ εἴη εὐλογημένη ἡ μνήμη εἰς τὸν αἰῶνα!

Κύριοι,

Ὅτε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν προεκηρύχθη εἰς μετάφρασιν ὁ Νάθαν καὶ ὁ Τέλλος, εἰς ἐπίμετρον δὲ καὶ ὁ Götz von Berlichingen, δράματα τρία, ἀνήκοντα εἰς τρεῖς τῶν ὑψίστων νόων, οὓς ἐγαλούχησαν αἱ τευτονικαὶ Πιερίδες, ὀλίγοι τινὲς, μόλις 2—3, κατῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὸν ὄκνον ἐκεῖνον ἐξηγήσαμεν τότε, ὡς πηγάσαντα ἴσως μὲν ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ πράγματος, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀπηξίουν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸ στάδιον οἱ ἐμβριθέστεροι καὶ οἱ δοκιμότεροι τῶν παρ' ἡμῖν περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς Μούσας ἀσχολουμένων. Τὰς ἀπὸ τῆς γλώσσης δυσκολίας δὲν ἐνομίσαμεν λόγου ἀξίας πολλοῦ, διότι ἡ γερμανικὴ γλῶσσα κατέστη νῦν προσιτὴ εἰς τοὺς πλείστους τῶν τοῦ ἔθνους λογίων· εἴχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι ἤθελε, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐκτιμηθῇ κάλλιον ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγωνοθέτου, συνειδότος, ὅτι εὐκολώτερον εἶναι διὰ τῆς ἀπομιμήσεως ξένων ἀριστουργημάτων, ὡς δι' ἀσφαλοῦς ὁδηγοῦ, νὰ ἀχθῇ ἡ νηπιάζουσα φιλολογία ἡμῶν εἰς τὸν ἀειθαλῆ λειμῶνα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ,— νὰ ἀχθῇ, λέγω, πολὺ μᾶλλον διὰ τῆς ἀπομιμήσεως, ἢ δι' ἀμφιβόλου πρωτοτυπίας· καὶ δεύτερον, διότι εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸ τῶν πάντων ἐπιδεὲς, διὰ μεταφράσεων ἐγκρίτων εἴτε λογογράφων εἴτε ποιητῶν προσφέρεται

πνευματικὴ τροφή τε καὶ τέρψις δεδοκιμασμένης ἀξίας, οὕτω δὲ ῥώννυται καὶ ἀνδροῦται ἐκεῖνο διὰ χυμῶν, οὓς ἐπεξειργάσθη ἡ ὑψίστη διάνοια λαῶν, προεληλακότων εἰς μέγα καὶ δυνάμεως καὶ σοφίας.

Κύριοι,

Τὸ μεταφράζειν ξένα ἀριστουργήματα θεωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ τοσοῦτον σπουδαῖον, ὥςτε δὲν διστάζει κατά τε τὴν διάνοιαν τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ κατ' ἰδίαν πεποίθησιν, νὰ ἐπαναλάβῃ ἀπὸ τῆς ἕδρας ταύτης, ὅτι τὴν εὐτυχῆ ἀνάπτυξιν καὶ μεγάλυνσιν τῆς φιλολογίας ἡμῶν ὑπολαμβάνει ἀναποσπάστως συνδεδεμένην μετὰ τῶν μεταγλωττίσεων τούτων. Πιστεύει δὲ οὕτως ἡ ἐπιτροπή, διότι βλέπει τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας ἁπάντων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν.ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων,διδάσκουσαν, ὅτι τὰ ἐξοχώτατα τῶν πνευμάτων, πλὴν ἐξαιρέσεων ὀλιγίστων, διὰ βαθείας μελέτης τῶν πρὸ αὐτῶν, ἥτις μελέτη αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι μετάφρασις, ἄγραπτος ὅμως·—διὰ μεταφράσεων, λέγομεν, τοιούτων ἐξοικειωθέντα πρὸς τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ὑψηλὸν, ἐταμίευσαν αὐτὰ πρότερον ἐν τῇ μνήμῃ καὶ ἔπειτα ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀπομίμησιν, ἕως οὗ κρατυνθέντα δι᾽ἀμφοτέρων, ἀπελύθησαν εἰς ἐλεύθερον βάδισμα ἐπὶ ἀτραπῶν ἀπατήτων.

Ἀλλά, κύριοι, τῶν μεταφράσεων τὸ μόνον καλὸν δὲν εἶναι, ὅτι χρησιμεύουσιν, οὕτως εἰπεῖν,ὡς προπαίδεια καὶ διδασκαλία. Ἔχουσι καὶ τοῦτο προσέτι, ὅτι καταρρίπτουσαι τοὺς φραγμοὺς, τοὺς διαχωρίζοντας ἔθνη ἀπ'ἐθνῶν, παριστάνουσι τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ἐν μιᾷ καὶ συνεχεῖ εἰκόνι, καὶ προβάλλουσιν αὐτὴν εἰς θαυμασμὸν καὶ

κάρπωσιν καὶ ἐντρύφημα παντὶ τῷ ἐπισταμένῳ· ἐκεῖνα δὲ τῶν ἐθνῶν δύνανται νὰ καυχηθῶσιν, ὅτι ἔχουσι πρὸ ἑαυτῶν τελειοτάτην τὴν εἰκόνα ἐκείνην, ὅσα κέκτηνται τὰς πλείστας καὶ τὰς κρατίστας τῶν μεταφράσεων· ἐν τούτῳ δὲ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, πάντων πρωτεύει τὸ γερμανικόν. Ἂς ζηλώσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν δόξαν ἐκείνου, ἕως οὗ καὶ ἐν ἡμῖν πληθυνθεῖσα ἡ γνῶσις καὶ ἡ σοφία τάμωσί ποτε, θεοῦ εὐδοκοῦντος, νέας ὁδοὺς ἐν παντὶ τῷ ἐπιστητῷ, οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποτε παρασταθῶμεν εὐπρόσωποι εἰς τὸ παγκόσμιον πανόραμα τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας.

Ὅσον ὅμως ὠφέλιμοι καὶ ἀναγκαῖαι καταφαίνονται αἱ μεταγλωττίσεις, τόσον πάλιν ἀφ' ἑτέρου ὀφείλουν νὰ παριστάνωσι τὸ πρωτότυπον καθ' ὕλην τε καὶ κατ' εἶδος ὡς ὁμοιότατον ἑαυτοῦ. Ἵνα δὲ τοῦτο κατορθωθῇ πολλά τινα ἀπαιτοῦνται.

Ὅτι μὲν ὁ μεταφραστὴς πρέπει νὰ κατέχῃ ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν γλωσσῶν, ἐν αἷς καὶ δι' ὧν ἐργάζεται, εἶναι φανερόν. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως τοῦτο καὶ μόνον· πρέπει νὰ συλλάβῃ καλῶς καὶ ἀποδώσῃ τὴν ἔννοιαν, ἔτι δὲ καὶ πάντας ἐκείνης τοὺς χρωματισμούς· περὶ δὲ τοῦτο βλέπομεν συνήθως ἁμαρτάνοντας τοὺς πολλοὺς τῶν μεταφραστῶν, διαστρέφοντας δηλαδὴ τὸ ἦθος τοῦ λόγου, τὸ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Καὶ πάντα μὲν τὰ εἴδη τοῦ λόγου, μάλιστα δὲ ἡ ποίησις, δὲν συνίστανται μόνον ἐν ἐκθέσει καὶ συναρμολογήσει καλῶν ἐννοιῶν καὶ εἰκόνων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διὰ φωνῆς καὶ τόνων καὶ ῥυθμῶν, καὶ χειρονομιῶν δὲ ἀκόμη, ὁσάκις ὁ λόγος περὶ τῆς ἀπαγγελίας διὰ ζώσης φωνῆς, παραστάσει τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν εἰκόνων ἐκείνων· διότι ὡς ἡ ῥητορική, οὕτω καὶ ἡ ποίησις

εἶναι προωρισμένη εἰς τὴν διὰ ζώσης ἀπαγγελίαν· πᾶν δὲ τὸ συντελοῦν εἰς τὴν ζωηρὰν καὶ ψυχολογικὴν παράστασιν καὶ ἔκφρασιν τῶν ἀντικειμένων οὐ μόνον δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ παραμεληθῇ, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἐπιδιωχθῇ πάσῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει. Εἶναι δὲ τοῦτο τόσον ἀληθὲς, κύριοι, ὥςτε ὁ Lessing, ὁ τοῦ Νάθαν ποιητὴς, ὡς ὅρον ἀπαραίτητον ἔθηκεν εἰς τοὺς ἐκδότας τοῦ δράματός του νὰ μὴ παραμελήσουν μήτε μίαν κεραίαν, μήτε μίαν παῦλαν, μήτε μίαν στιγμὴν, μήτε ἓν ἐπιφώνημα ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἰάμβοις αὐτοῦ, ἵνα μὴ τυχὸν ἀλλοιωθῇ ἢ ἀσαφέστερος καταστῇ ὁ ἰδιαίτατος τῶν ἐννοιῶν του χρωματισμός. Ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἔχουσιν οὕτω, οἴκοθεν ἐννοεῖται, πόσον δύςκολος κατ' ἀνάγκην φέρεταί τις νὰ γείνῃ ἐπιτιμητὴς ἐκείνων, οἵτινες περὶ μόνην τὴν ἰδέαν περιφυόμενοι, παραμελοῦσι τῆς λεπτότητος τοῦ χρωματισμοῦ τῆς ἐννοίας, καὶ παραβλέπουσιν ὅ,τι ἂν εἴτε θέλγητρον, εἴτε κόσμον, εἴτε καὶ ψιμμύθιον θελήσῃ τις νὰ ὀνομάσῃ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

Ἀλλ' ἀφοῦ σκοπὸς ἀπαρέγκλιτος κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι νὰ παρασταθῇ ὁ ποιητὴς ὡς ὁμοιότατος ἑαυτοῦ, φανερὸν εἶναι, ὅτι γίνεται τοῦτο μόνον διὰ τῆς πιστῆς μεταφράσεως· διὸ καὶ φρονεῖ ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον οὔτε νὰ διασκευάσῃ τις, οὔτε νὰ περικόψῃ οὔτε τὸ νόημα οὔτε τὴν φράσιν, ἐκτὸς ἐὰν γίνηται ἡ πρωτότυπος ἄρρητος καὶ ἀκατάληπτος ἐν τῇ μεταφράσει, ἢ ἀπόζει ξενισμοῦ ἀφορήτου. Δὲν ἀσπάζεται λοιπὸν ἡ ἐπιτροπὴ, ὁ δὲ εἰσηγητὴς αὐτῆς καὶ ἄντικρυς ἀποκρούει τὴν παράφρασιν, διότι πιστεύει, ὅτι οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀλλοιώσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἄλλου, ἂν δὲν θέλῃ νὰ κατηγορηθῇ ὡς παραχαράκτης,

καὶ διότι φοβεῖται, μήπως, ἀφοῦ λάβῃ ἅπαξ ὁ μεταφραστὴς εἰς χεῖρας τὴν ψαλίδα τῆς περιτμήσεως ἢ τὴν σμίλην τῆς διασκευῆς, ἀπορῇ ἐν τέλει ποῦ θέλει κατενεχθῇ. Καὶ εἶναι μὲν ἴσως δι' ἄλλας γλώσσας, οἷον τὴν Γαλλικὴν, ἢ ἄλλην τινὰ, ἡ τῶν φράσεων μετασκευὴ πολλάκις κατηναγκασμένη· ἀλλ' οὐχ οὕτως διὰ τὴν ἡμετέραν, εἰς ἣν δύνασαι ἀκόπως νὰ μετενέγκῃς οἵαν δήποτε ἔννοιαν ξένης γλώσσης, χωρὶς αὕτη νὰ ἀποβάλῃ οὐδὲν τῆς πρωτοτύπου σαφηνείας καὶ χρωματίσεως· ὃ δὲ ἔτι ἐπισημότερον, χωρὶς ὁ λόγος νὰ ἀπόζῃ ξενισμοῦ. Εἰ δὲ φαίνεται ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα καθυστεροῦσα τῆς Γερμανικῆς κατὰ τὴν πληθὺν τῶν μορίων καὶ τῶν ῥηματικῶν χρόνων καὶ τύπων, ἡ καθυστέρησις αὕτη εἶναι μόνον κατ' ἐπιφάνειαν. Ἴσως καὶ τὰ denn καὶ τὰ doch, καὶ τὰ sollte καὶ müsste καὶ hätte καὶ würde καὶ ὅσα τοιαῦτα, μεταφέρονται εἰς τὴν νεοελληνικήν· φθάνει μόνον ὁ μεταφραστὴς νὰ θελήσῃ ἐνίοτε νὰ συγκαταβῇ μετὰ καλαισθησίας καὶ διακρίσεως εἰς τοὺς διαφόρους ἰδιωτισμοὺς τῆς καθομιλουμένης, μετ' εὐλαβείας δὲ πάλιν καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος μέτρου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀνεξάντλητον θησαυρὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

Καὶ αὐτοῦ ἴσως τοῦ ἀπαρεμφάτου δύναται ὁ μεταφραστὴς νὰ ποιήσῃ χρῆσιν φειδωλὴν, ὅπου εἶναι φορητὴ, ἵνα καὶ οὕτως ἐθισθῇ ἀεὶ ἐπὶ μᾶλλον τὸ οὖς τοῦ λαοῦ εἰς αὐτὸ, καὶ φθάσῃ ἴσως, περιτελλομένων ἐνιαυτῶν, ἡ ἐποχὴ τῆς ἐγκλίσεως ταύτης, ὡς ἦλθε καὶ ἡ τῆς γενικῆς ἀπολύτου. Τοιαύτην ἀνάπτυξιν καὶ διασκευὴν ἔλαβε καὶ ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα, καὶ καθ' ὅλου μὲν ἡ γραπτὴ, μάλιστα δὲ ἡ ποιητική. Ἀρκεῖ τις νὰ παραβάλῃ τὴν μετάφρασιν τῶν ἁγίων Γραφῶν τὴν παρὰ Λουθήρου

πρὸς τὰ γεγραμμένα τοῦ Οὐμβόλδου καὶ τοῦ Θειρσίου καὶ Φαλμεράϊερ καὶ Γερβίνου, ἵνα ὁμολογήσῃ, ὅτι κατὰ τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου, ὅσον ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἀπέχουσιν ἀπ᾽ἀλλήλων οἱ ἰδιωτισμοὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσης ὑπὸ τὸν κάλαμον τῶν συγγραφέων ἐκείνων, οἵτινες, ὡς ὁ Θείρσιος μάλιστα, ἐπέχυσαν εἰς τὴν νεωτέραν γερμανικὴν ὅλην τὴν χάριν καὶ τὴν εὐστροφίαν καὶ τὸ ἰδιαίτατον πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

Ἂν λοιπὸν διὰ ταῦτα δὲν ἐπιτρέπεται τοσοῦτον προχείρως ἡ ἀντικατάστασις τῶν φράσεων, ἔτι ὀλιγώτερον ἐπιτρέπεται ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἐννοιῶν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δῆθεν ἄλλως γενέσθαι ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῶν στίχων. Τὴν τοιαύτην ἀδυναμίαν βλέπει τις καὶ αἰσθάνεται καὶ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ στέρξῃ ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει, καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ τηρητέον εἴτε τὸ αὐτὸ μέτρον, εἴτε τὸ αὐτὸ μέλος, μάλιστα δὲ ἐν στίχοις ὁμοιοκαταλήκτοις. Ἐν ἰάμβοις ὅμως, τοῖς τοσοῦτον παρεμφέρουσι πρὸς τὸν κοινὸν λόγον, ἐν ἰάμβοις εἶναι ἥκιστα ἀναγκαία ἡ μετασκευὴ τῶν φράσεων, ὁ δὲ εἰσηγητὴς τῆς παρούσης ἐπιτροπῆς ἀπολύτως καταδικάζει πᾶσαν τοῦ πρωτοτύπου διασκευὴν ἐν τῇ ἰαμβογραφίᾳ· διότι φρονεῖ, ὅτι μετά τινος κόπου τὰ πάντα σχεδὸν δύνανται αὐτολεξεὶ νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν κατὰ τρόπον οὐδαμῶς ἀπόζοντα ξενισμοῦ. Ναὶ μὲν εἶπον μεγάλοι ποιηταὶ, ἀκριβεῖς γνῶσται, καὶ αὐτοὶ δὲ μεγάλοι καὶ ἀπαράμιλλοι δημιουργοὶ ποιητικῶν καλλονῶν, ὡς ὁ Δάντης, ὅτι ὁ ἐπιχειρῶν νὰ μεταφράσῃ ποιητὴν περιπίπτει εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου, ὅστις διαλύσας εἰκόνα ψηφιδωτὴν ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτὴν διὰ συνθέσεως τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς τὸ ἀρχέτυπον κάλλος. Εἶπον οὗτοι, ὡς ὁ Les-

sing, ὅτι θὰ προετίμων νὰ συνθέσωσιν ὅλην Αἰνειάδα μᾶλλον ἢ νὰ ποιήσωσιν ἀγαθὴν μετάφρασιν τῶν Γεωργικῶν τοῦ Οὐιργιλίου. Ἀλλ' ὁ ὅσον βαρὺς, τοσοῦτον καὶ ἀληθὴς οὗτος λόγος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον κῦρος ὡς πρὸς τὴν ἰαμβογραφίαν, φθάνει μόνον ὁ μεταφραστὴς νὰ αἰσθάνηται ὅ,τι ἐννοεῖ καὶ ὅ,τι ἀναγινώσκει· οὗ ἄνευ δὲν μεταφράζονται ποιηταὶ,οὔτε καὶ πρέπει κἂν νὰ ἐπιχειρηθῶσι μεταφράσεις.Εἰς μετάφρασιν ποιητῶν δὲν ἀρκεῖμόνη ἡ ἀγαθὴ θέλησις καὶ ἡ φιλοπονία,ἔτι ὀλιγώτερον ἀρκεῖ ἡ παρουσία καλῶν λεξικῶν,ἢ ἡ προμήθειαξένων μεταφράσεων. Λέγομεν δὲ ταῦτα, διότι τινὲς τῶν ἐφέτος συναγωνιζομένων τοῦτο ἄντικρυς ἐπροφασίσθησαν διὰ τὰ τυχὸν ἁμαρτήματά των, τὴν ἔλλειψιν δηλ. καλοῦ λεξικοῦ καὶ τὰς ἀτελεῖς αὐτῶν γνώσεις περὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ πρωτοτύπου, ἐξ ὧν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς ἄλλας ἄλλων μεταφράσεις, γαλλικὰς, ἰταλικὰς καὶ ἀγγλικάς. Ἀλλ' ὅσον τιμᾷ τοὺς τοιούτους ἀγωνιστὰς ἡ ἀφελὴς παρρησία τῆς ἐξομολογήσεως, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου καθιστᾷ αὐτοὺς ἀξίους ἐπιτιμήσεως, διότι ἐχώρησαν εἰς τὸ ἔργον ἐστερημένοι τοῦ ἀπαραιτήτου στοιχείου παντὸς φερωνύμου μεταφραστοῦ,τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου. Δὲν ἔρχεταί τις ἀνάλιπος εἰς τὰ ὄρη τῆς μεταφράσεως ποιητῶν, ἐν οἷς «ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι», οὔτε δύναταί τις νὰ θηρεύσῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ γνήσιον καὶ πιστὸν δι' ὀφθαλμῶν ξένων, ἢ τρέχων ἐπὶ ποδῶν ἀλλοτρίων. Οἱ οὕτω ποιοῦντες δὲν πρέπει καθόλου νὰ παραξενευθῶσιν, ἂν συντύχῃ αὐτοῖς χαλεπόν τι καὶ ἀνήκεστον· ἂν πάθωσι δηλαδὴ ὅ,τι ποτὲ ὁ μεταφράσας ᾠδὴν τοῦ Ὁρατίου καὶ πέμψας αὐτὴν πρὸς φίλον εἰς κρίσιν. Ὁ φίλος ἐκεῖνος

διαγράψας καὶ εἴ τι εὗρεν ἐπιτυχὲς, ἀντικατέστησε καὶ τοῦτο δι' ἄλλου κακοῦ, ἵνα ποιήσῃ τὴν μετάφρασιν κατὰ πάντα ὁμοίαν ἑαυτῇ.

'Αλλ' ἂς χωρήσωμεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα.

Δέκα καὶ πέντε μεταφράσεις ἀπεστάλησαν εἰς κρίσιν ἐφέτος. Τούτων μία μὲν ἐπέμφθη ἐκπρόθεσμος· ἦτο δὲ καὶ ἀτελῶς ἐπεξειργασμένη, πρὸς μέρος πεζὴ καὶ πρὸς μέρος ἔμμετρος, καὶ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν· μία δὲ ἄλλη ἀπεσύρθη πρὸ τῆς κρίσεως, διότι ὁ παράξενος μεταφραστὴς, χολωθεὶς, φαίνεται, διὰ τὴν μὴ ἐμπρόθεσμον τέλεσιν τῆς κρίσεως ἐξεζήτησεν αὐτὴν ἐπιμόνως καὶ τὴν ἀπέσυρεν.

'Αρχόμεθα τῆς κρίσεως ἀπὸ τῶν μεταφράσεων τοῦ Τέλλου.

ΤΕΛΛΟΣ.

«Θελήσατε νὰ ἦσθε ὄντως ἄνθρωποι».

Ὑπὸ τὸ ῥητὸν τοῦτο φέρεται καὶ μετάφρασις τοῦ Νάθαν, ἔχουσα πάντα τὰ κακὰ ἢ καλὰ τῆς παρούσης.

Ἐν πρώτοις, τῶν λυρικῶν, τῶν ἐν ἀρχῇ, εἶναι λεῖοι καὶ τετορνευμένοι οἱ στίχοι· ἀλλ' ἂν εἰς τὸ οὖς φαίνονταί πως ἀρεστοὶ, δὲν ἐμποροῦν νὰ ὑποστοῦν νικηφόρως καὶ τὴν δοκιμασίαν τῆς κρίσεως. Οἱ 24 οὗτοι ἴαμβοι καταληκτικοὶ καὶ ἀκατάληκτοι, ἐναλλὰξ ἑνδεκασύλλαβοι καὶ δεκασύλλαβοι, ἀποδίδουν τὰ 12 ὁμοιοκατάληκτα στιχάρια τοῦ Schil-

ler· ἄρα ἔχουν πολυλογίαν ἥκιστα λυρικήν. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸ καὶ μόνον αὐτῶν τὸ κακόν· διότι, ἐνῷ σημειοῦται ἐν τῷ κειμένῳ, ὁ δὲ μεταφραστὴς τὸ ἐπαναλαμβάνει, ὅτι οἱ στίχοι πρέπει νὰ ᾄσθοῦν κατὰ γνωστὴν Ἑλβετικὴν μελῳδίαν, τὴν τοῦ Kuhreihen, μεταφράζονται εἰς ἰάμβους, ἑνδεκασυλλάβους καὶ δεκασυλλάβους, τοὺς ἥκιστα ἁρμοζομένους εἰς μέλη. Οὐ μόνον δὲ τὸ μέλος ἐξέπεσεν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔννοια ἠλλοιώθη τοσοῦτον, ὥστε κατέστη τελείως ἀγνώριστος ὁ ποιητής· ἐτελέσθη ἀληθὴς κυριολεκτικῶς παραχάραξις, ὁποίαν οὐδαμῶς δύνανται οἱ κριταὶ νὰ ἀφήσουν ἀνεπιτίμητον. Δὲν εἶναι πλέον ὁ ἁλιεύς, ὁ τοῦ ἁλιέως παῖς, ὁ ἐν σκάφῃ πλέων ἐπὶ τῆς ἑλβετικῆς λίμνης· εἶναι ὁ ναύτης τῆς Μεσογείου, ὃν φιλεῖ ἡ θάλασσα καὶ ψύχει ὁ ἐμβάτης ὁ μυροβόλος.

Ὁ ψίθυρος, τοῦ κύματος ὁ στίχος,
ἁρμονικῶς τὰ ὦτά του κηλεῖ,
τὸ τέκνον της ἡ θάλασσα ἡσύχως
ἐγκωμιάζει καὶ γλυκοφιλεῖ.
Ἡ μήτηρ σου σὲ τραγῳδεῖ, υἱέ μου,
τὸν ὕπνον σου θωπεύει σιγαλή,
ἐξύπνησον, υἱὲ ἀγαπητέ μου,
ἡ μήτηρ σου σὲ θαλασσοφιλεῖ.

Τὸ ᾆσμα τοῦ Schiller εἶναι ᾆσμα παιδὸς ἁλιέως λίμνης ἑλβετικῆς. Πᾶσα λοιπὸν φράσις καὶ πᾶσα εἰκὼν ἐν τῇ μεταφράσει ἢ παραφράσει ταύτῃ πρέπει νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὰ ἤθη, ἔθιμα, προλήψεις, παραδόσεις τῶν Ἑλβετῶν ἁλιέων, τῶν λιμναίων, καὶ νὰ ἀποτυποῦται ἀπὸ τῆς Ἑλβετικῆς φύσεως. Τοῦτο ἐποίησεν ὁ Schiller καὶ ἐθαυμάσθη μάλιστα ἐπ' αὐτῷ, διότι οὐδέποτε πατήσας ἐπὶ τῶν

Ἑλβετικῶν οὔτε ὀρέων οὔτε κοιλάδων, ὅμως πιστότατα ἀπεικόνισε καὶ ἀνθρώπους καὶ χώραν· ταῦτα δὲ πάντα οὔτε κἂν ἐνεθυμήθη ὁ ποιητής.

Εὐφρόσυνος ἡ λίμνη μειδιῶσα
 εἰς τὰ λουτρά της προςκαλεῖ φαιδρά·
καταρραντίζει ἡ ἀκτὶς γελῶσα
 τὰ δάση τὰ πυκνὰ καὶ σκιερά.

Ἡ λίμνη εὐφρόσυνος, μειδιῶσα, φαιδρά· διὰ τῶν τριῶν τούτων ἐπιθέτων ὁ μεταφραστὴς ἀπέδωκε τὸ ἡ λίμνη μειδιᾷ τοῦ πρωτοτύπου· ἄρα πολυλογία ἐν τῇ μεταφράσει ἥκιστα λυρική· εἶτα δὲ ἐπήνεγκεν ἐξ ἰδίων τοὺς δύω ἐφεξῆς στίχους, ὧν οὐδ' ἴχνος ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Ἀλλ' ἔστω· τοὺς δεχόμεθα, ὡς πλατυσμόν. Εἰςέρχονται κἂν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ πρωτοτύπου; ἥκιστα! ἡ λίμνη μειδιᾷ, ῥυτιδοῦται ἐπαγωγῶς, ὅπως τὰ χείλη καὶ αἱ παρειαὶ καλῆς γυναικός· ἀλλὰ ἀπὸ λίμνης μειδιώσης δὲν ἐκσφενδονίζονται εἰς βροχὴν τὰ κύματα, ἵνα ῥαντίσωσι τὰ πυκνὰ καὶ σκιερὰ δάση· ἐκσφενδονίζονται ἀπὸ λίμνης ταρασσομένης ὑπὸ καταιγίδος, τότε δ' ἡ λίμνη δὲν μειδιᾷ, ἀλλὰ βοᾷ καὶ ἀγριαίνει. — Ὅταν τις ποιῇ ἴδιόν τι καὶ πλέκῃ στίχους πολλοὺς εἰς πλήρωσιν τοῦ κεχηνότος ῥυθμοῦ, ἴδιος αὐτοῦ ὁ λογαριασμός· ἂς τὸ κάμῃ, ἂν θέλῃ· ἑαυτὸν μόνον ἐκθέτει εἰς τὴν ἐπίκρισιν· ἀλλ' οὐδέποτε, καὶ οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ προσκολλήσῃ τις τὰ ἄμουσα μουσουργήματά του εἰς τὸ ὄνομα ἄλλων, καὶ τίνων μάλιστα; ἑνὸς Schiller, οὗ τινος τὰ λυρικὰ ᾄσματα εἶναι ὅ,τι γλυκύ, μεμετρημένον καὶ σῶφρον ἐβλάστησεν ἐπὶ τοῦ μακαρίου γερμανικοῦ Παρνασσοῦ.

Ἀλλ' ἂς μεταβῶμεν εἰς τὸν α' στίχον τοῦ διαλόγου ἐν τῇ α' σκηνῇ τῆς Α' πράξεως.

Mach' hurtig, Jenny, zieh' die Nav' ein, = Ἀμέσως, Γιάννη, μ ά ζ ε ψ ε τ ὰ ἄ ρ μ ε ν α· ἀλλ' einziehen die Nave σημαίνει = σύρειν τὴν σκάφην ἢ τὸ μονόξυλον εἰς τὴν ξηράν. Δὲν εἴδομεν τὰς λίμνας τῆς Ἑλβετίας, καὶ δὲν γνωρίζομεν, ἂν οἱ ἁ λ ι ε ῖ ς ἐν αὐταῖς ἁ ρ μ ε ν ί ζ ο υ ν μ ὲ κ ο υ π ὶ κ α ὶ μ ὲ π α ν ὶ, ἢ ἂν μόνον μὲ κουπί. Ἀλλ' εἴδομεν πολλὰς λίμνας τῆς Τυρολίας, διεπλεύσαμεν δὲ ἐπὶ μονοξύλων πολλὰς ἐξ αὐτῶν, μάλιστα δὲ τὴν τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου ἢ βασιλικὴν, ἥτις οὔτε κατὰ τὸ βάθος τῶν ὑδάτων, οὔτε κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἡδύτητα τῶν ἰχθύων, οὔτε κατὰ τὴν ἀγρίαν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀποτόμως κατακεκλιμένων ὀρέων ἐλαττοῦται τῶν Ἑλβετικῶν λιμνῶν. Οὐδαμοῦ εἴδομεν τοὺς ἁλιεῖς οὔτε πλέοντας, οὔτε ἁλιεύοντας ἄλλως, εἰ μὴ ἐπὶ μονοξύλων τὴν τρόπιδα σχεδὸν ἐπιπέδων, καὶ ἄρα μὴ ἐπιδεχομένων πλοῦν δι' ἱστίων. Τὴν σκάφην λοιπὸν πρέπει νὰ τραβήξῃ ὁ μεταφραστὴς εἰς τὴν ξηρὰν (ὅπως λέγει καὶ ὁ ποιητής), ἢ ὅλην ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ — οὐχὶ δὲ νὰ μαζεύσῃ τὰ ἄρμενα.

Ὁ β' στίχ. der graue Thalvogt kommt, μεταφράζεται: ὁ σκληροτράχηλος ἀγᾶς τῆς ῥεμματιᾶς. Δὲν πειράζει τόσον, ἂν εἶπεν ὁ μεταφραστὴς ῥ ε μ μ α τ ι ᾶ ν τὴν λ α γ κ α δ ι ᾶ ν· πειράζει ὅμως, καὶ πολὺ, ὅτι μετέφρασε σ κ λ η ρ ο τ ρ ά χ η λ ο ς ἀντὶ γ ρ α β α ν ὸ ς, grau. Ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὴν συχνὴν καὶ πυκνὴν ὁμίχλην, τὴν γ ρ α β α ν ὴ ν, grau, τὴν δεσπόζουσαν τῶν ἑλβετικῶν κοιλάδων, ὅπως οἱ ξένοι τοπάρχαι· ὁ δὲ μεταφραστὴς παρεῖδε τὴν εἰκόνα τὴν γραφικὴν

τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀτόπως εἶπεν ὁ σκληροτράχηλος ἀγᾶς. Τίς εἶναι ὁ ἀγᾶς οὗτος; εἶναι ὁ ἄνεμος; εἶναι ἡ χιών; εἶναι ἡ βροχή; εἶναι ἡ θύελλα; καὶ ὅμως καὶ ταῦτα δεσπόζουν πολλάκις τῶν κοιλάδων τῆς Ἑλβετίας. Ἀλλ' ἂν προστεθῇ τὸ ἐπίθετον grau, γραβανὸς, φαιόμελας, ὡς ὁ καπνὸς καὶ ἡ ὁμίχλη, ἐννοεῖ τις, ὅτι πρόκειται περὶ ὁμίχλης μόνης, ἢ ὁμίχλης μετὰ βροχῆς, ὃ καὶ θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής.

Ὁ γ' στίχ. dumpf brüllt der Firn μεταφράζει: Ὁ Φὶρν μουγγρίζει βραχνόφωνα. Ἀλλ' ὁ Firn σημαίνει παγετῶνα, ὄρος κεκαλυμμένον ὑπὸ αἰωνίων χιόνων, δὲν εἶναι ὄνομα τοπικόν. Ἔπειτα ὁ μουγγρίζων βραχνὰ δὲν φωνάζει, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο: μ ο υ γ γ ρ ί ζ ε ι· ἑπομένως τὸ μουγγρίζειν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ βραχνόφωνα.

Ὁ δ' στίχος, Kalt her bläst es aus dem Wetterloch, τοῦ Β ε τ ε ρ λ ό χ ο υ τ ὸ κ α ν ά λ ι φ ύ σ η ξ ε. Ἀγνοῶ, ἂν ἡ λέξις Wetterloch εἶναι τοπική, ἀλλὰ τότε βεβαίως σημαίνει ὄρος ὑπόκοιλον, ἢ χαράδραν, ἀφ' οὗ καταπνέει ὁ ψυχρὸς ἄνεμος. Τότε τί θέλει ἐδῶ τὸ κανάλι, τὸ ὁποῖον ἡ γλῶσσά μας νοεῖ ὡς ὀχετὸν ἢ σ τ έ ν ω μ α, δι' οὗ διαβαίνει ὑγρόν;

Ἐπιλείψει ἡμῖν ὁ χρόνος, ἂν θελήσωμεν νὰ παρατείνωμεν τὴν ἀνάλυσιν. Ἀρκοῦσι, φρονοῦμεν, καὶ ταῦτα, ἵνα καταδείξωσιν, ὅτι ὁ ἄλλως τε φιλόπονος μεταφραστὴς ἔβαλε πολὺ μακρὰν τοῦ σκοποῦ. Λέγομεν δὲ φιλόπονος, διότι τρίτος αὐτὸς προσήνεγκε μετάφρασιν καὶ τῶν δύο δραμάτων, ὡς προεκηρύχθησαν πρὸ 4 ἐτῶν.

M u s s w e t t e n u. w a g e n, d a s G l u e c k z u e r j a g e n. Οὕτως ἐπιγράφεται μετάφρασις, φέρουσα προλε-

γόμενα μακρὰ περὶ προσῳδίας καὶ τῶν προτερημάτων τῆς κοινῆς διαλέκτου παραβαλλομένης πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, τὴν ὁποίαν καταδικάζει πάσῃ δυνάμει ὁ μεταφραστής, ἀνακινῶν τὴν παλαιὰν ἔριδα μεταξὺ Κοραῆ ἀφ' ἑνὸς, καὶ Χριστοδούλου καὶ Κωνσταντᾶ ἀφ' ἑτέρου. Καὶ ἂν ὁ λόγος περὶ ποιήσεως καὶ μάλιστα λυρικῆς, τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται συζήτησιν πολλήν· καὶ πολλὰ μὲν σημειοῖ ὁ μεταφραστής, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα εἶχέ τις νὰ προσθέσῃ· διότι φαίνεται εἰς πολλοὺς βέβαιον σχεδὸν, ὅτι μόνη ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἐμπορεῖ νὰ μᾶς παρασύρῃ μὲ ἀκαταμάχητον δύναμιν· μόνης αὐτῆς ὅλην τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἁρμονίαν ἐμποροῦμεν νὰ αἰσθανθῶμεν. Διὰ δὲ ταῦτα φρονοῦσί τινες, ὅτι ἴσως ἡ γλῶσσα ὡς πρὸς τὴν λυρικὴν ποίησιν ἐπανακάμψει εἰς τὰς τρίβους τῆς λαλουμένης. Ἀλλ' ἡ δυσκολία δὲν ἔγκειται ἐν τούτῳ· ἔγκειται ἐν τῷ: ποίαν διάλεκτον τῆς λαλουμένης θέλομεν παραδεχθῆ ὡς κοινήν· διότι ἂν ὁ Κρὴς, ὁ Χῖος, ὁ Κύπριος, ὁ Πόντιος, ὁ Ἑπταννήσιος, ὁ Λάκων, ἢ ὁ Κυνουριεὺς θελήσωσιν ἕκαστος νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἰδίαν διάλεκτον, τότε πάλιν θὰ ἔχωμεν πολυαρχίαν ἰδιωμάτων· καὶ ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐμελοποιοῦν ἐν Λέσβῳ ὡς Αἰωλεῖς, ἐν Σμύρνῃ καὶ Σάμῳ ὡς Ἴωνες, ἐν Σικελίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ ὡς Δωριεῖς, καί ἐν Κέᾳ ὡς ὁ Σιμωνίδης ἢ ἐν Ἀθήναις ὡς ὁ Σοφοκλῆς, ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες θὰ εὑρεθῶμεν ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ δεκαπλασιάσωμεν τὰ ἰδιώματα. Περὶ τούτων ὅμως εἰπέτωσαν ἄλλοι. Ἓν μόνον θέλομεν ἡμεῖς νὰ συστήσωμεν τῷ μεταφραστῇ, ὡς καὶ παντὶ ὁμοφρονοῦντι πρὸς τοῦτον, ὅτι οἵαν δήποτε διάλεκτον προτιμήσῃ νὰ μεταχειρισθῇ, ὀφείλει νὰ ἐμμείνῃ ὡς οἷόν τε πιστὸς εἰς αὐτήν· διότι τὰ ποιήματα δὲν συντίθενται ὡς σοῦπα μὲ

διάφορα χόρτα· νὰ ἐνθυμηθῇ δὲ καὶ τοῦτο προσέτι, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη τὰ πεπολιτισμένα ἔχουν μίαν γλῶσσαν κοινὴν, ἐν ᾗ γράφουσι, τὰς δὲ διαλέκτους μεταχειρίζονται ἐν περιστάσεσιν ὅλως εἰδικαῖς.

Ἀλλὰ νῦν ἐπ' αὐτὴν τὴν μετάφρασιν. Ὁ ποιήσας αὐτὴν μεταχειρίζεται τὸν ἑνδεκασύλλαβον ἰαμβικὸν τρίμετρον, ᾧ παρενείρει καὶ ἀναπαίστους, καὶ στηρίζεται ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν τῶν στίχων (= τὸν ῥυθμὸν) καὶ τὰς τομὰς καὶ τὴν προσῳδίαν εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν. Εἶεν. Ἴδωμεν.

Ἐν τοῖς λυρικοῖς ᾀσματίοις ἄρχεται ἀπὸ ἀλεξανδρινῶν δεκαπεντασυλλάβων καὶ καταλήγει εἰς ἰάμβους.

Γλυκογελάει ἡ λίμνη καὶ γιὰ λούσιμο φωνάζει. . . .
Βροντᾶνε τὰ ὕψη, ἡ γέφυρα τρέμει.

Ἐρωτῶμεν, ἦτον τοῦτο ἐπιτετραμμένον, ἀφοῦ οἱ στίχοι ἡρμόσθησαν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ εἰς γνωστὴν μελῳδίαν; Ἀλλὰ καὶ οἷον δήποτε ἄλλως τε καὶ ἂν ἦναι τὸ μέτρον τῶν στίχων ἐν τῇ μεταφράσει τῶν λυρικῶν, ἡμεῖς τὸ ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὐδεμίαν ἁρμονίαν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐν αὐτοῖς. Ἴσως ἔχομεν τήν τε ἀκοὴν καὶ τὴν αἴσθησιν ἀμβλυτέρας· ἀλλὰ στίχοι, ὡς οἱ ἑξῆς

Ὠμορφονιέ μ', εἶσαι δικός μου,
στὸν κόρφο μου σ' ἔχω πάρει,
σ' ἔχω μαγέψει κοιμησιάρη,

δὲν πιστεύομεν, ὅτι καὶ εἰς ἄλλων ὦτα θὰ ἠχήσουν μελῳδικώτερον. Ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις των εἰλημμένη ἐκ τῶν κατωτάτων στρωμάτων τῆς λαλουμένης, ἐκφαυλίζει καὶ

τῶν ἰδεῶν τὴν εὐγένειαν· οὔτ' εἶχεν ἄδικον πολὺ ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ᾄσας.

Ὁ Κάλοβις κι' ὁ Σολομὸς, ᾠδοποιοὶ μεγάλοι,
κ' οἱ δύο παρημέλησαν τῆς γλώσσης μας τὰ κάλλη·
ἰδέαι ὅμως πλούσιαι πτωχὰ ἐνδεδυμέναι
δὲν εἶναι δι' αἰώνιον ζωὴν προωρισμέναι.

Πρόςθες εἰς ταῦτα, ὅτι ὁ Schiller ἔγραψε τοὺς γλυκυτάτους του στίχους ἐν ἀρχῇ τοῦ Τέλλου ἐν ὑψηλῇ γερμανικῇ, καὶ θὰ ἴδῃς, πόσον δύςκολος εἶναι ἡ ἀπόφασις περὶ τοῦ τίνα γλῶσσαν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς, μεταφράζων λυρικὸν ποιητήν.

Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ εἴδους ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν οὐσίαν. Ἡ λίμνη δὲν φ ω ν ά ζ ε ι γλυκογελῶσα, ἀλλὰ νεύει ἢ προςκαλεῖ· φωνάζει ὅταν ὁπωσοῦν ἀγριάνῃ. Τὸ π α ι δ ὶ τοῦ δευτέρου στίχου διατὶ μετεβλήθη εἰς ὠμορφονιὸν ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ; Τὸ ᾆσμα τοῦ κυνηγοῦ διεστράφη τελείως καὶ ἀπεκόπη κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ἂς τὸ ἀναγνώσωμεν μεταφράζοντες κατὰ λέξιν: «Βροντᾷ εἰς τὰ ὕψη· ἡ γέφυρα τρέμει· τρόμον ὅμως δὲν γνωρίζει ὁ κυνηγὸς ἐπὶ ἀτραπῶν ἀποκρήμνων. Θρασὺς βαίνει ἐπὶ τῶν παγετώνων, ὅπου δὲν λάμπει ἔαρ, δὲν πρασινίζει χόρτον κανέν. Ὑπὸ τοὺς πόδας του ἁπλοῦται θάλασσα ἐξ ὁμίχλης, δι' ἧς δὲν ἀναγνωρίζει τὰς πόλεις τῶν θνητῶν. Ἀπὸ ῥήγματος νεφελῶν διαβλέπει τὸν κόσμον, καὶ κάτω ἐκεῖ ὑπὸ τὰ ὕδατα τῶν ὑετῶν τοὺς πρασινίζοντας ἀγρούς».

Τὸ δωδεκάστιχον τοῦτο ἀσμάτιον ἀπεδόθη διὰ τοῦ ἑξῆς πενταστίχου·

Βροντᾶνε τὰ ὕψη, ἡ γέφυρα τρέμει,
μόν' ἄφοβα ὁ τοξότης τὸν δρόμον του πέρνει,

ἐκεῖ ποῦ τὸ 'μάτι σκοτιδιάζει, θολώνει,
ποῦ ἄνοιξι ποτὲ δὲν ἀνθίζει,
οὔτε κλαδάκι μισὸ πρασινίζει.

Ἀναντιρρήτως ἐξέπεσεν ἐκ τῆς μεταφράσεως μία ὅλη στροφή· ἄλλως εἶναι τὸ πρᾶγμα ἀκατανόητον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ στίχοι εἶναι κακόηχοι, κακότευκτοι, χωλοί, κολοβοί, ἀνομοιοκατάληκτοι, αὐτόχρημα εἰρωνεία ποιήσεως λυρικῆς.

Ἂς ρίψωμεν βλέμμα παροδικὸν καὶ ἐπὶ τοῦ διαλόγου. Die Naue ein ziehen δὲν θὰ εἴπῃ ἀράζειν τὴν βάρκαν, ἀλλὰ σύρειν αὐτὴν εἰς τὴν ξηράν. Dumpf brüllt der Firn κακῶς μεταφράζεται: τὸ κορφοβοῦνι βογγᾷ, ἀλλὰ μυκῶνται ὑποκώφως αἱ χ ι ο ν ο σ κ ε π ε ῖ ς κορυφαὶ τῶν ὀρέων = οἱ παγετῶνες. Τὸ βογγᾷν λέγεται ἐπὶ θαλάσσης. — Ὁ Mytenstein εἶναι ὄνομα ὄρους, καὶ κακῶς μεταφράζεται τὸ Νεραϊδόβουνον· — αὐτὸς δὲ ὁ Mytenstein βάλλει τὸν σκοῦφόν του, θὰ εἴπῃ καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν, καὶ ἄρα βάλλει τὴν συννεφώδη, οὐχὶ τὴν χ ι ο ν ο σ κ έ π α σ τ ο ν σκούφιαν του. Τὸ Wetterloch εἶναι ὄνομα ὄρους, καὶ κακῶς μεταφράζεται = ἐκ δυσμῶν, δηλαδὴ ἐκ δυσμῶν τοῦ Wetterloch πνέει ἄνεμος ψυχρός. — Ἡ πάππια βουτᾷ μ ὲ ς τ ὸ ν ε ρ ὸ ν, εἶναι φράσις περιττολόγος. Ποῦ ἀλλοῦ βουτᾷ ἡ πάππια ἢ μὲς τὸ νερό;— Ὁ στίχος: sofehlt uns keine mehr; die geht am weitsten — κακῶς ἐξηγεῖται διὰ τοῦ: δὲν μένει ἄλλο ποῦ νὰ πάῃ πιὸ μακρυά —ἀλλά: τότε καμμία (ἀγελάδα) δὲν λείπει· αὐτὴ (ἡ braune Lisel) ἀπομακρύνεται περισσότερον.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ παρατείνωμεν τὴν ἀνάλυσιν. Ὁ

μεταφραστὴς συλλαμβάνει, καθ' ὅλου εἰπεῖν, τὴν ἔννοιαν, ἀστοχεῖ ὅμως καὶ πολλαχοῦ· οἱ δὲ στίχοι του, ἐν διαλέκτῳ κοινοτάτῃ, καταβιβάζουσι τὸ δρᾶμα εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον καὶ βρίθουσιν ἀρρυθμίας. Ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ ἠριθμίσαμεν ὑπὲρ τοὺς 20 στίχους ἄνευ ῥυθμοῦ διὰ ἄτοπον τονισμὸν, ἄνευ τομῆς, κολοβοὺς ἢ ὑπερσυλλάβους. Δὲν ἠξεύρω ἂν κερδίζει τὸ δρᾶμα, ὅταν γράφῃ τις τοῦ βασιλειῶς, ἀντὶ τοῦ βασιλειᾶ ἢ βασιλέως· ἂν εἴπῃ τις: πᾶν αἱ (γράφε πᾶν ἡ) ἀγριόγιδες νὰ β ό σ κ ω ν τ α ι ἀντὶ νὰ β ο σ κ ή σ ο υ ν καὶ ὅσα τοιαῦτα αὐθαίρετα καὶ ἀφόρητα, εἰς ῥάκη μετασκευάζοντα τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, εἰμὴ ἄλλα, ἀλλὰ βεβαίως πάντῃ ἀνάξια νὰ περιενδύσουν τὰς ἐννοίας τοῦ γλαφυρωτάτου τῶν ἐν Γερμανοῖς ποιητῶν.

Ἄλλη μετάφρασις εἶναι ἡ τοῦ Θ. Ὁ Θ. φιλοπονήσας ὁ αὐτὸς καὶ μετάφρασιν τοῦ Νάθαν, ἔχει τὰ αὐτὰ ἐν ἀμφοτέραις καλὰ ἢ κακὰ, ὡς θέλομεν παραυτίκα παρατηρήσει. Προέταξε δὲ μακρὰ προλεγόμενα, ἐν οἷς πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ δρᾶμα μόνον εἰς ἰάμβους ἀκαταλήκτους ἐνδεκασυλλάβους πρέπει νὰ γράφηται, διότι μόνος ὁ ἐνδεκασσύλαβος περιέχει ποικιλίαν μεγάλην τονισμῶν καὶ τομῶν καὶ δακτύλων καὶ τροχαίων καὶ ἀναπαίστων, ἐξ ὧν ἡ φράσις γίνεται καὶ γοργὴ καὶ ἔντονος, διὸ καὶ ἐγένετο ὁ ἐνδεκασύλλαβος κοινῶς παραδεκτὸς παρ' ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι πλὴν τῶν Γάλλων. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος τὸ εἰσελθεῖν εἰς συζητήσεις περὶ τούτων. Ἀποδεχόμεθα τὸν ἐνδεκασύλλαβον, ὡς στίχον δραμάτων, καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἔγραψαν καὶ ἄλλοι τῶν ἡμετέρων πρὸ τοῦ μεταφραστοῦ, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1627 ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ποιήματος, ἡ Βοσκοποῦλα. Ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τοῦ δραματικοῦ λόγου, εἴτ' ἐν πρωτοτύπῳ, εἴτ' ἐν μεταφράσει

δὲν συνίσταται εἰς τὸ μέτρον, ἀλλ' εἰς τὰς ἰδέας, εἰς τὸν εἱρμὸν αὐτῶν, εἰς τὴν καλλιτέχνησιν τῶν στίχων, καὶ εἰς τὴν πιστότητα, τὴν ὡς οἷόν τε μείζονα, ἂν πρόκειται περὶ μεταφράσεως ξένων ἀριστουργημάτων· περὶ πάντα δὲ ταῦτα πολὺ ἀμφιβάλλομεν, ἂν ἐπέτυχεν ὁ μεταφραστής.

Καὶ πρῶτον ἐν ᾧ ἀνομολογεῖ ἐν τοῖς προλεγομένοις, ὅτι καὶ πᾶς μὲν ποιητής, μάλιστα δὲ ὁ λυρικὸς πρέπει νὰ μεταφέρεται διὰ τοῦ ἰδίου μέτρου, καὶ ἔτι μᾶλλον λέγομεν ἡμεῖς, ὅταν ἐπὶ τῶν ᾠδῶν εὑρίσκεται ἡρμοσμένον μέλος, οὐκ οἴδαμεν ὅπως τὰ ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ λυρικὰ μεταγλωττίζονται καὶ αὐτὰ εἰς ἑνδεκασυλλάβους, ἄνευ τομῆς, ἄνευ ῥυθμοῦ, ἄνευ χάριτος· περὶ πιστότητος δὰ λόγος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ οὐδείς. Λέγομεν δὲ, ὅτι περὶ πιστότητος δὲν δύναται λόγος νὰ γείνῃ, διότι ὁ μεταφραστὴς ἔχει κἂν τὴν ἐπαινετὴν εἰλικρίνειαν νὰ σημειώσῃ ἐν τοῖς προλεγομένοις, ὅτι οὔτε ἱκανῶς ἐντριβὴς εἶναι περὶ τὴν Γερμανικὴν, οὔτε βοηθήματα λεξικογραφικὰ εἶχεν, καὶ ἠναγκάζετο ἑπομένως, ὅπου ἠπόρει, νὰ προςκολληθῇ εἰς μεταφράσεις γαλλικὰς καὶ ἰταλικάς. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔοικεν!

Ἂς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ λυρικοῦ·

Τῆς λίμνης τὰ θέλγητρα ἑ λ κ ύ ο υ ν π ρ ὸ ς τ ὸ λ ο ῦ σ θ α ι,
ὁ νέος δὲ κοιμᾶται εἰς τὴν πράσινον ὄχθην,
ὅτε ἤδη γλυκύτατον προςβάλλει αὐτὸν ᾆσμα
ο ἷ ο ν α ὔ λ η σ ι ς ἢ ἄνωθεν ἀγγέλων φωναί.
Ἀνοίγει δὲ τὰ ὄμματα εἰς ἔκστασιν θείαν,
καὶ πλύνουν τὰ κύματα τὸ στῆθος του ἀφθόνως,
ὅτ' αἴφνης ἡ ἄβυσσος φωνεῖ «νέε φίλτατε»
ἐγὼ σ' ἀπεκοίμισα καὶ σ' ἕλκω «ἐλθὲ! ἐλθὲ!»

Τοιαύτην γλῶσσαν ἐν λυρικῇ ποιήσει ἡ ἐπιτροπὴ οὔτε στέργει οὔτε ἀνέχεται: Ἡ λυρικὴ ποίησις εἶναι ἡ πασῶν ἀφελεστάτη· εἶναι ὅλη πάθος, ὅλη ὁρμή. Ταῦτα δὲ ἀπαιτοῦν φθόγγους τοὺς φυσικωτάτους, τοὺς εὐληπτοτάτους. Δὲν θέλει ἑ λ κ ύ ε ι ν π ρ ὸ ς τ ὸ λ ο ῦ σ θ α ι· δὲν θέλει ο ἷ ο ν α ὔ λ η σ ι ν, δὲν θέλει συνδέσμους μεταβατικούς, δὲν θέλει γλωσσήματα, διότι τότε δὲν κηλεῖ, δὲν παρασύρει, δὲν ὁμιλεῖ εἰς τὴν καρδίαν. Ἥκιστα συγχωρεῖ δοκίμια θεματογραφικὰ σόλοικα, οἷα προδίδουσιν οἱ ἀπαγγελθέντες στίχοι·

«Τῆς λίμνης τὰ κύματα ἑλκύουν πρὸς τὸ λοῦσθαι»

δὲν εἶναι στίχος, εἶναι θεματογραφία σολοίκως ἀρχαΐζουσα (γράψον λούσασθαι ἢ κἂν λουσθῆναι ἀντὶ λοῦσθαι)· ἵνα δὲ προφερθῇ ὡς στίχος, πρέπει νὰ γείνῃ μία συγκοπὴ τολμηροτάτη, οἵας δὲν ἐνομοθέτησεν ἀκόμη ἡ γλῶσσα,

οἷον: Τῆς λίμνης τὰ κύματ'
ἑ λ κ ύ ο υ ν πρὸς τὸ λοῦσθαι.
οἷον: «Αὔλησ' ἢ ἄνωθ' (=θεν) ἀγγέλων φωναί»,

ἐκτὸς ἐὰν ταῦτα δὲν εἶναι στίχοι τὸ παράπαν, ὃ καὶ πολὺ πιθανώτερον.

Ἀλλ' ἐνῷ ἀμούσως πεζογραφεῖ ἐν τοῖς λυρικοῖς ὁ μεταφραστής, ἀποδίδει κἂν τὰς ἐννοίας πιστῶς; Μοίρᾳ κακῇ οὔτε περὶ τούτου ἔχομεν νὰ εἴπωμεν πολλὰ ἀγαθά.

Δὲν κ ο ι μ ᾶ τ α ι ὁ ν έ ο ς, ἀλλ' ὁ ἄγορος — τὸ παιδίον. Δὲν π ρ ο σ β ά λ λ ε ι αὐτὸν ᾆσμα γλυκύτατον, ἀλλ' ἀκούει. Τὸ ἀκούει εἶναι φυσικόν, καὶ αὐτὸ λέγει ὁ ποιητής, τὸ προσβάλλει εἶναι περίφρασις. Δὲν π λ ύ ν ο υ ν ἀ φ θ ό ν ω ς τὰ ὕδατα τὸ στῆθος, ἀλλ' ἁπλῶς πλύνουν.

Δὲν ἠ χ ε ῖ ἐ κ τ ῆ ς ἀ β ύ σ σ ο υ· διότι ἡ ἄβυσος λέγεται κυρίως περὶ θαλάσσης· ἀλλ' ἐκ τοῦ βάθους ἁπλῶς ἀκούεται ἡ φωνή. Δὲν τὸ ἀ π ε κ ο ί μ ι σ ε ν ἡ λίμνη τὸ παιδίον, ἀλλ' αὐτὸ μόνον του ἀπεκοιμήθη εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης· καὶ ἐπειδὴ συνέπεσεν ἀπρόσεκτα παιδία παρακοιμώμενα εἰς τῆς λίμνης τὰς κατωφερεῖς ὄχθας νὰ κατολισθήσωσι καὶ νὰ πνιγῶσιν, συνέστη ὁ Ἑλβετικὸς μῦθος, ὅτι τοὺς κοιμωμένους παρὰ τὴν λίμνην, ἑλκύουν ᾄδουσαι εἰς τὰ βάθη αἱ νύμφαι καὶ ἀποπνίγουν. Τὸ ἤ δ η δὲν εἶναι λέξις ποιητική, ὡς οὐδὲ τὸ α ἴ φ ν η ς τῶν σαλωνίων.

Ἂς ἀκούσωμεν καὶ τὸ ᾆσμα τοῦ βοσκοῦ.

Λειβάδια κ' εὐήλιοι βοσκήσεις ὑγειαίνετε.
Τὰ ποίμνια ἤδη ἀπέρχονται, τὸ θέρος παρῆλθεν.
Χωροῦμεν πρὸς τ' ἄνω κ' ἐρχόμεθα πάλιν
ὅτ' ἔρχεται ὁ κοῦκος, κ' ἐγείρονται τ' ᾄσματα
καὶ ῥέουσι κρῆναι τὸν ἥδιστον Μάϊον,
καὶ τ' ἄνθη ποικίλλουν τὰ δάπεδα αὐτῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἀπέρχονται ἤδη τὰ ποίμνια· ὁ π ο ι μ ὴ ν τῶν ὀρέων ἀναγκάζεται ν' ἀφήσῃ τὰς βοσκὰς τὰς θερινάς, τὰς εὐηλίους. Δὲν ἔρχεται ὁ κοῦκος κ' ἐγείρονται τὰ ᾄσματα, ἀλλὰ ὁ κοῦκος λαλεῖ καὶ ἐξυπνοῦν τὰ τραγούδια τῶν ἄλλων πουλιῶν. Τὰ ἄνθη δὲν ποικίλλουν τὰ δάπεδα τῶν κρηνῶν, ἀλλὰ ἡ γῆ ἐνδύεται μὲ νέαν στολὴν ἀνθηράν, ἐνῷ τρέχουν αἱ βρυσοῦλαι.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὰ λυρικά, τὰ ὁποῖα ὅπως καὶ ἂν μεταφράσῃ τις, νὰ ἦναι βέβαιος 99 %, ὅτι θὰ τὰ μεταφράσῃ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ τὴν ὀξεῖαν τοῦ μώμου καταλαλιάν.

Ὁ μεταφραστὴς ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῆς πρώτης πράξεως, ἐν ἀρχῇ.

> Σύρε, Γιάννη, τὴν λέμβον ὅσον τάχιστα,
> ἔρχεται ἡ καταιγὶς, μυκῶνται οἱ πάγοι,
> ἐνδύεται δὲ τὸ Mytenstein τὴν μίτραν του,
> καὶ ὁ ἄνεμος ἐξέρχεται ψυχρὸς
> ἐκ τοῦ σπηλαίου. Ἡ λαίλαψ, ὡς νομίζω,
> θὰ φθάσῃ ἀπροσδοκήτως, ἐφ' [illegible]ῶν,

Ταῦτα προφέρει ἁλιεύς· ὁ Schiller μεταχειρίζεται τὴν γλῶσσαν τῶν ἁλιέων, ὁ δὲ μεταφραστὴς, γλῶσσαν ἑλληνίζουσαν=μίτρα, καταιγὶς, μυκῶνται, λαίλαψ, τάχιστα. Φανερὸν ὅτι ὁ μεταφραστὴς σφάλλει, καταφρονήσας τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰς ἐννοίας δὲν ἀπέδωκε πιστῶς. Mach' hurtig, δὲν εἶναι ὅσον τάχιστα. Haube δὲν εἶναι μίτρα· dumpf brüllen δὲν σημαίνει ἁπλῶς: μυκᾶσθαι, ἀλλὰ ὑποκώφως μυκᾶσθαι, ὡς ὅταν ἀκούεται ὁ μυκηθμὸς ἐξ ὀρέων κειμένων μακράν. Kalt her bläst's δὲν σημαίνει ἔρχεσθαι ψυχρὸν, ἀλλὰ φυσᾶν ψυχρόν· der graue Thalvogt kommt· ὄχι ἔρχεται ἡ καταιγὶς, ἀλλ' ἔρχεται ὁ σκοτεινὸς αὐθέντης τῆς κοιλάδος (ἡ ὁμίχλη μόνη ἢ μετὰ βροχῆς, ἡ ἐπὶ τῶν κοιλάδων συχνότατα ἐπικρεμαμένη), —es kommt der Regen, ὄχι ἰδοὺ ἡ βροχὴ,διότι δὲν ἦλθεν, οὔτε τὴν βλέπει κανείς· τὴν συμπεραίνουν μόνον οἱ διαλεγόμενοι ὅτι μέλλει ὅσον οὔπω νὰ ἔλθῃ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ πρόβατα τρώγουν χορτάρι μὲ βίαν, καὶ ὁ φύλαξ τῆς ποίμνης σκύλος σκάπτει τὴν γῆν καὶ οἱ ἰχθῦς πηδοῦν ἐν τῇ λίμνῃ καὶ αἱ πάπιαι βουτοῦν.

Συμπεραίνομεν λοιπὸν, ὅτι ὁ μεταφραστὴς οὔτε ἐξ αὐτοψίας τοῦ πρωτοτύπου γινώσκει τὸν ποιητὴν, οὔτε γνοὺς

κατενόησεν, οὔτε κατανοήσας ἐπέτυχεν, ὡς φρονεῖ ἡ ἐπιτροπή, νὰ τὸν ἀποδώσῃ καλῶς.

«Ἡ τελειότης θέλει ἄσκησιν πολλήν».

Ὑπὸ τὸ λόγιον τοῦτο ἐπέμφθησαν ἀμφοτέρων τῶν δραμάτων τοῦ τε Νάθαν καὶ τοῦ Τέλλου μεταφράσεις. Νῦν περὶ τοῦ Τέλλου, οὗ τὴν ἐξέτασιν ἀρχίζομεν ἀπὸ τοῦ λυρικοῦ. Ἡ μετάφρασις τούτου εἶναι κατὰ τὸ μέτρον καὶ τὸ μέλος τοῦ κειμένου, καὶ ἐν τούτῳ συγχαίρομεν τῷ μεταφραστῇ ὅτι κατώρθωσεν ἱκανά. Λυπούμεθα μόνον ὅτι δὲν κατώρθωσε πλείονα, διότι ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν εὐθὺς περὶ τοῦ α′ στίχου, ὅτι περιέπεσεν ὁ μεταφραστὴς εἰς ἀντίφασιν. Ἂν ἡ λίμνη γελᾷ, τότε δὲν κοχλάζει· ἐκτὸς ἂν ὁ γέλως αὐτῆς εἶναι ἄγριος, γέλως ὀργῆς καὶ ἀπὸ θυέλλης. Ἀλλὰ τοιοῦτος πάλιν γέλως οὔτε τοὺς θεωμένους προσκαλεῖ νὰ βαπτίσουν τὰ μέλη εἰς τὰ δροσερὰ ὕδατα, οὔτε τὸν παῖδα ἀφίνει νὰ ἡσυχάζῃ ἐπὶ τῆς χλοερᾶς ἀκτῆς (= ἐκεῖ εἰς τὴν ὄχθην ὁ παῖς ἡσυχάζει· ἀλλὰ: δὲν ἡσυχάζει, κοιμᾶται ὁ παῖς). Ξ υ π ν ᾷ ἀ π' τ ὸ ν ὕ π ν ο ν ῥ ο δ ό χ ρ ο υ ς, ε ὐ δ α ί μ ω ν, εἶναι στίχος ἐνέχων πολλὴν τὴν περιττολογίαν, καὶ ἥκιστα λυρικήν. Ὁ ἐξυπνῶν βέβαια ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξυπνᾷ· ἀρκεῖ λοιπὸν τὸ ἁπλῶς ἐξυπνᾶν· δεύτερον τὰ ἐπίθετα ῥ ο δ ό χ ρ ο υ ς, ε ὐ δ α ί μ ω ν, οὔτ' ἐν τῷ κειμένῳ κεῖνται, οὔτε κατ' ἀνάγκην εἶναι τεθειμένα. Die selige Lust, εἶναι ἡ χαρὰ τῶν μακάρων, ἄρα τὸ ἄωτον τῆς χαρᾶς· ἂν εἰς τοῦτο προσεῖχεν ὁ μεταφραστής, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἄνευ ὀκνηρᾶς φρασεολογίας

Γεμάτος χαρὰν, ἐξυπνάει εὐδαίμων
ὁ παῖς, καὶ τὸν ζώνει τὸ κῦμα τὸ τρέμον.

Ἀλλὰ διατὶ ζώνει, ἀφοῦ ὁ ποιητὴς ἔχει λ ο ύ ε ι, ὁ δὲ στίχος καὶ διὰ τοῦ ῥήματος τοῦ ποιητοῦ κατορθοῦται;

> Φωτειναί μου πρασινάδες
> καὶ βουνά, σᾶς χαιρετῶ.

Ἀλλὰ τί θὰ εἴπῃ φ ω τ ε ι ν α ὶ πρασινάδες; Εἶναι αὗται φωτειναί; Τὸ ἐπίθετον εἶναι ἐνεργητικόν, ἐνῷ αἱ πρασινάδες ὑπὸ τοῦ φωτὸς περιχέονται· ὁ ποιητὴς δὲν εἶπε φωτειναί, ἀλλὰ ἡλιοκαεῖς, εὐήλιοι, προςήλιοι· δεύτερον ὁ ποιητὴς ἔχει ὄχι βουνά, ἀλλὰ βοσκάς.

> Ἀλλ' ἐδῶ θὰ ἔλθω πάλιν
> ὅταν ψάλλουν τὰ πουλιά,
> ὅταν τ' ἄνθη θὰ φυτρώσουν
> καὶ ἀναλύσουν τὰ νερά.

Δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν τίποτε περὶ τῆς παραφράσεως ταύτης. Ἔστω· τὴν δεχόμεθα ἀντὶ τῶν γραφικωτάτων στίχων τοῦ κειμένου. Ἀλλὰ τί θὰ εἴπῃ: ὅτι ἀ ν α λ ύ ο υ ν τὰ ν ε ρ ά. Τὰ νερὰ ὡς νερὰ εἶναι ἀναλελυμένα, αἱ χιόνες καὶ οἱ πάγοι ἀναλύονται εἰς νερά· τὸ κείμενον δὲν λέγει οὕτω, ἀλλά: ὅταν τρέξουν πάλιν ἡ βρυσοῦλαις.

Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεχόμεθα ὡς ποιηθέντα ἀδείᾳ ποιητικῇ.

> «Τὰ βουνὰ ἀντηχοῦσι, καὶ κλονεῖτ' ὁ ζυγός,
> δὲν φοβεῖται τὸν δρόμον ὁ ταχὺς κυνηγός,
> εἰς χιόνας καὶ πάγη
> τὸ ποδάρι σηκόνει,
> ὅπου πράσινον φύλλον
> πουθενὰ δὲν φυτρώνει».

Ἀντηχοῦσι τὰ βουνά, ἀπὸ τί; — Ὁ ποιητὴς λέγει: βροντᾷ ἐπὶ τοῦ ὕψους τῶν ὀρέων, καὶ κλονεῖται οὐχὶ μὲν ὁ ζυγὸς, ἀλλ' ἔστω καὶ οὗτος κατὰ μεγάλυνσιν τῆς ἰδέας τοῦ κειμένου. Δὲν φοβεῖται τὸν δρόμον ὁ ταχὺς κυνηγὸς — θὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν κουράζεται ὁ ταχὺς κυνηγὸς εἰς τὸν δρόμον, ὁ δὲ ποιητὴς λέγει: ὅτι ὁ κυνηγὸς δὲν φρικιᾷ, ὅταν περιπατῇ εἰς δρόμους προξενοῦντας ἴλιγγον διὰ τὸ ἄναντες ἢ κάταντες, διὰ τὸ ἐπικίνδυνον τέλος πάντων. Ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο δύναται νὰ διαβῇ τὸν ῥυθμὸν τῆς κριτικῆς, ὅταν τὸ κόσκινον ἔχει πως τὰς ὀπὰς εὐρυχώρους· ὅταν ὅμως ὁ μεταφραστὴς ἀντὶ νὰ εἴπῃ: θρασὺς βαδίζει ὁ κυνηγὸς ἐπὶ τῶν παγετώνων, λέγει, ὅτι

Εἰς χιόνας καὶ πάγη
τὸ ποδάρι σηκώνει,

ἀναπολεῖται ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ἀναγνώστου ἡ εἰκὼν τῶν παιδίων, ὧν ἐξεπάγησαν οἱ πόδες, διὸ καὶ σηκώνουν αὐτοὺς ἐναλλὰξ, ἱστάμενα ἐπ' αὐτῶν εἰς ἀναψυχήν. Φρονοῦμεν δέ, ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ μεταφραστὴς εἶχε ποτὲ κατὰ νοῦν τὸ τοιοῦτον.

Κάτω, κάτω στὰ δάση, ὡς εἰς σύννεφα μόλις,
διακρίνει ἀνθρώπους, μόλις βλέπει τὰς πόλεις,
καὶ τὸν κόσμον τὸν βλέπει
ὡς ἐν μέσῳ νεφῶν,
καὶ τὸν πράσινον κάμπον
διὰ μέσου νεφῶν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μεταφραστήν: πῶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ὀρέων καὶ ἀπὸ τῶν ἀπροσβάτων κρημνῶν διακρίνει ὁ κυνηγὸς τοὺς ἀνθρώπους,

ὅταν μόλις οἱ πελώριοι ὄγκοι τῶν πόλεων διακρίνονται ὡς ἐν μέσῳ νεφῶν; Ὁ ποιητὴς λέγει: θάλασσα ἐξ ὁμίχλης ἐφαπλοῦται ἐπὶ τῶν πεδιάδων· δὲν φαίνονται πλέον ὄχι οἱ ἄνθρωποι (διότι τοῦτο δὲν θὰ ἦτον μέγα θαῦμα!), ἀλλ' οὔτε αἱ πόλεις τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν που διαρραγῶσι τὰ νέφη, διὰ τοῦ ῥήγματος ἐκείνου βλέπει τὸν κόσμον = τὴν πέριξ φύσιν, καὶ βλέπει εἰς τὰ βάθη τῶν πεδιάδων ὑπὸ τοὺς ὑετοὺς τοὺς ἀγροὺς πρασινίζοντας. Τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην εἰκόνα ὁ μεταφραστὴς κατεβίβασεν εἰς ἀντιφατικὴν πεζολογίαν, τρὶς ἐπαγαγὼν τὴν αὐτὴν λέξιν — σύννεφα, νέφη, νέφη ἐντὸς 4 στιχαρίων, δὶς μεταχειρισθεὶς τὸ αὐτὸ ῥῆμα βλέπει, βλέπει, δὶς τὰ ἐπιρρήματα μόλις καὶ κάτω, ἔπειτα δὲ εἰπὼν

Καὶ τὸν κόσμον τὸν βλέπει
ὡς ἐν μέσῳ νεφῶν,
καὶ τὸν πράσινον κάμπον
διὰ μέσου νεφῶν.

ἔδωκεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ ὅτι ταῦτα πάντα εὑρίσκει ἥκιστά τε λυρικὰ καθόλου καὶ ἀναξιώτατα τοῦ ποιητοῦ.

Ἂς μεταβῶμεν εἰς τὸν διάλογον. Ποία εἶναι ἡ γλῶσσα του; εἶναι ἡ κοινή; εἶναι ἡ καθαρεύουσα; ἢ κρᾶμά τι ἐξ ἀμφοτέρων, οἷον ἀποκρούει καὶ ἡ μὲν καὶ ἡ δέ; Παρὰ τὸν Γιάννη εὑρίσκομεν τὸ ἀκάτιον, παρὰ τὴν φάραγγα τὸ λιθάρι, παρὰ τὸ πάει (= ὑπάγει) τοὺς κώδωνας, παρὰ τὸν λαιμὸν τὴν ταινίαν, παρὰ τὸ σοβαρὰ λαλεῖν τὰ ἀγριοκάτσικα, παρὰ τὸ καραοῦλι τὴν λέμβον, παρὰ τὸν τρεχάτον τοὺς ἱππεῖς καὶ ἄλλα πολλά. Τοιαύτην δὲ συν-

τροφίαν λέξεων δυςκολεύεται ἡ ἐπιτροπὴ νὰ θεωρήσῃ ὡς θεμιτήν.

Ὁ διάλογος εἶναι ἐν ἰάμβοις τριμέτροις καταληκτικοῖς, ἀλλ' αἱ κολοβότητες καὶ οἱ πλεονασμοὶ τῶν συλλαβῶν εἶναι πολλαί, ἔτι πλείονες αἱ ἀρρυθμίαι

Τὰ ψάρια πηδοῦν κ' ἡ πάπια βουτᾷ.

ἀλλ' ὁ στίχος οὗτος ἀναγινώσκεται καθὸ ἐν δημώδει γλώσσῃ, τὰ ψάρια πηδοῦν κ' ἡ πάππια βουτᾷ, καὶ ἐπομένως εἶναι ἀντὶ δωδεκασυλλάβου δεκασύλλαβος κατ' ἀνάγκην,

Εἶναι τοῦ τοποτηρητοῦ μας οἱ ἱππεῖς,

ἄτμητος τελείως· ἄλλως ἀναγνωστέος: εἶναι τοῦ τοπο— τηρητοῦ μας οἱ ἱππεῖς, ἢ ὡς ἐφθημερὴς = εἶναι τοῦ τοποτηρη — τοῦ μας οἱ ἱππεῖς.

Ἀλλὰ καὶ κατ' ἔννοιαν, καίτοι καθόλου εἰπεῖν ἐπιτυγχάνων, ἁμαρτάνει πολλαχοῦ.

Der graue Thalvogt kommt κακῶς φέρεται: Ὁ δαίμων ἦλθεν· διότι δὲν ἦλθεν, ἀλλ' ἔρχεται ὅσον οὔπω. Τί δὲ σημαίνει ὁ δαίμων; τὴν θύελλαν; τότε διατὶ νὰ μὴ εἴπῃ τοῦτο κἂν σαφῶς, ἀφοῦ ἠθέλησε νὰ παραφράσῃ τὸν ποιητήν;

Dumpf brüllt der Firn δὲν θὰ εἴπῃ ἁπλῶς: δὲν ἀκούεις πῶς βροντᾷ, ἀλλά: ὑποκώφως = μακρόθεν μυκᾶται ὁ παγετὼν = μυκῶνται αἱ παγοσκεπεῖς κορυφαὶ τῶν ὀρέων.

Meine Schaf' fressen, δὲν θὰ εἴπῃ ἁπλῶς τὰ ζῷά μου τρώγουν, ἀλλὰ τὰ πρόβατά μου· καὶ οὕτως ἔπρεπε νὰ

εἴπῃ, διότι μόνα τὰ πρόβατα ποιοῦν τοῦτο, ὅταν ἐγγίζῃ ἡ καταιγὶς, οὐχὶ δὲ τὰ βουκόλια.

Waechter scharrt die Erde, δὲν θὰ εἴπῃ τὰ ζῶά μου σκαλίζουν τὴν γῆν, ἀλλ᾽ ὁ σκῦλος (= ὁ μοῦργος) σκάφτει τὴν γῆν.

Κρίνομεν περιττὸν, οὔτε δὲ καὶ ὁ χρόνος τὸ ἐπιτρέπει, νὰ παρατείνωμεν τὴν ἐξέλεγξιν. Ἀναντιρρήτως ἔχει ἡ μετάφρασις καὶ πολλὰ τὰ καλὰ, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ὕψος τοῦ πρωτοτύπου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀρθῇ. Ἡ τελειότης θέλει ἄσκησιν πολλήν· ἂς ἀκολουθήσῃ ὁ μεταφραστὴς τὴν φρόνιμον συμβουλὴν, ἣν ἐπέγραψεν εἰς τὰ φιλοπονήματα αὐτοῦ, καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι θέλει εὐδοκιμήσῃ.

Ἕζετ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπάνευθε νηῶν, μετὰ δ᾽ ἰὸν ἕηκεν.

Μετάφρασις εἰς ἰάμβους καὶ καθαρεύουσαν γλῶσσαν. Ἂς ἀναγνώσωμεν τὸ λυρικὸν, τὸ ὁποῖον, ἐλευθέρως μεταγλωττισθὲν, ὁμολογουμένως καὶ στιχουργίαν ἔχει καλὴν καὶ τῆς ἐννοίας δὲν ἀστοχεῖ περὶ τὴν θεμελιώδη ἰδέαν· τὰ καθ᾽ ἕκαστα εἶναι βέβαια παρηλλαγμένα· τὸ δὲ ᾆσμα τοῦ κυνηγοῦ καὶ ἐκολοβώθη περὶ τὸ τελευταῖον τετράστιχον κατὰ τρόπον ἀσύγγνωστον.

ΝΕΟΣ ΑΛΙΕΥΣ

(ψάλλει ἐν τῷ ἀκατίῳ κατὰ τὴν βουκολικὴν μελῳδίαν).

Οἱ ζέφυροι παίζουν κ᾽ ἡ λίμνη γελᾷ·
Παιδάκι κοιμᾶται εἰς χόρτ᾽ ἁπαλά.
Καὶ βρέχει τὰ χόρτα καὶ ψάλλει ἡ λίμνη·
Κ᾽ εἰσὶν ὡς αὐλῶν, ὡς ἀγγέλων οἱ ὕμνοι.

—

Ξυπνᾷ τὸ παιδάκι· ξυπνᾷ, τί χαρά!
Τ᾽ ἀθῶα του στήθη φιλοῦν τὰ νερά·

Γλυκὰ τ' ἀγκαλιάζει τὸ κῦμα καὶ ψάλλει·
Παιδί, σὲ κρατεῖ ἡ ὑγρά μου ἀγκάλη.

ΠΟΙΜΗΝ

(ἐπὶ τοῦ ὄρους, κατὰ παραλλαγὴν τῆς βουκολικῆς μελῳδίας).

Παρῆλθε, παιδιά,
Τοῦ θέρους ἡ ὥρα
Θὰ εὕρωμεν τώρα
Θερμὰ χειμαδιά.
Θὰ ἔλθωμεν πάλιν, 'σὰν ψάλλῃ τ' ἀηδόνι
Κ' ὁ μάϊος μ' ἄνθη τὴν γῆν πάλιν στρώνει,
Καὶ πλέκει στεφάνους κλαδὶ μὲ κλαδί,
Κ' εἰς χόρτ' ἁπλωμένος βοσκὸς τραγουδεῖ.
Παρῆλθε, παιδιά,
Τοῦ θέρους ἡ ὥρα·
Θὰ εὕρωμεν τώρα
Θερμὰ χειμαδιά.

ΚΥΝΗΓΟΣ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ

(φαίνεται ἐπὶ τῶν ἀπέναντι βράχων. Δευτέρα παραλλαγή).

Βροντᾷ εἰς τὰ ὕψ', εἰς τὰ βάθη βοᾷ·
Καλὸς κυνηγὸς δὲν γνωρίζει τὸν τρόμον,
Τῶν βράχων περνᾷ καὶ τῶν πάγων τὸν δρόμον,
Ὅπου φύλλον οὐδ' ἄνθος ποτὲ μειδιᾷ.
Ὅταν σχίζῃ τὰ νέφη σφοδρὰ καταιγίς,
Εἰς τοὺς πόδας του βλέπει τὰς πόλεις τῆς γῆς.

Οὐσιώδη παραμόρφωσιν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ᾄσματι τοῦ νέου ἁλιέως ταύτην, ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν εὗρε τρόπον νὰ εἴπῃ, ὅπως ὁ ποιητής, ὅτι τὸ παιδίον κοιμᾶται ἐ π ὶ τ ῆ ς ἀ κ τ ῆ ς τῆς λίμνης ἐν χλόῃ ἁπαλῇ· διότι ἀφοῦ λείψῃ ἡ θέσις τοῦ παιδίου ἐν τῇ ἀκτῇ, δὲν ἐννοεῖται, πῶς

εὑρέθη ἔπειτα νὰ φιλῇ, ἢ νὰ λούῃ τὸ κῦμα τὰ στέρνα του.

Δευτέραν τολμηρὰν, ἂν μὴ τελείως ἀσύγγνωστον, παραμόρφωσιν θεωροῦμεν τοῦτο, ὅτι ὁ μεταφραστὴς τὴν ἀποστροφὴν τοῦ βοσκοῦ πρὸς τοὺς λειμῶνας καὶ τὰς βοσκὰς, τὴν κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ ᾄσματα τὰ δημώδη:

Ἔχετε γειὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ ἀνθισμένοι κάμποι.

ταύτην, λέγω, τὴν πρὸς τοὺς λειμῶνας ἀποστροφὴν μετέτρεψεν εἰς ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς ὁμήλικας ἁπλῆν, ἐνῷ ἐν τῷ ποιητῇ εἶναι ἀποχαιρετισμὸς πλήρης περιπαθείας πρὸς τὰς βοσκὰς τῶν ὀρέων.

Τρίτον παρατηροῦμεν, ὅτι ἐνῷ ὁ ποιητὴς λέγει, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως διὰ τὰ ὄρη τῆς Ἑλβετίας καὶ τὰ ἡμέτερα δὲ, ὅτι ὁ κοῦκος φέρει τὴν ἄνοιξιν, καὶ δι' αὐτοῦ ἐξυπνοῦν τὰ ᾄσματα τῶν πτηνῶν, ὁ μεταφραστὴς χάριν βεβαίως τοῦ στίχου τὸν κοῦκον μετέτρεψεν εἰς ἀηδόνα, καὶ εἰς τὰ ᾄσματα τῶν πτηνῶν ἀντικατέστησε τὰ ᾄσματα τῶν βοσκῶν. Δὲν γνωρίζομεν, ἂν αἱ ἀηδόνες ψάλλουν τὴν ἄνοιξιν ἐπὶ τῶν Ἑλβετικῶν ὀρέων· ἂν ψάλλουν, συγχωροῦμεν τὴν ἀντικατάστασιν εἰκόνος εἰς εἰκόνα. Κρῖμα μόνον, ὅτι παρελείφθη τελείως ἡ εἰκὼν τῶν βρύσεων, αἵτινες τρέχουσιν ἁπανταχόθεν ἐπὶ τῶν ὀρέων τὴν ἄνοιξιν, τρεφόμεναι ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος! Καὶ πρέπει νὰ τὰς ἰδῇ τις, πρέπει νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἵνα μὴ τὰς λησμονήσῃ ποτέ. Τόση εἶναι ἡ χάρις, τὴν ὁποίαν ἡ ὄψις των ἐμποιεῖ εἰς τὸν θεατὴν, τόση εἶναι ἡ ἁρμονία, ἡ θεία καὶ ἔμψυχος, τὴν ὁποίαν παρέχουσιν εἰς τὴν ὅρασιν.

Τέταρτον τὸ ᾆσμα τοῦ κυνηγοῦ ἐκολοβώθη κατὰ τρόπον ἀσύγγνωστον. Οὐδεμία εἰκὼν ὑποκατεστάθη εἰς ταύ-

την, ὅτι δηλαδὴ ὅταν ὁ κυνηγὸς βαδίζει ἐπὶ πετρῶν ἠλιβάτων, ἔχει ὑπὸ τοὺς πόδας του πέλαγος ἐξ ὁμίχλης, καταχαλύπτον τὰς πόλεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀποχωρίζον αὐτὸν, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ κόσμου. Πόσον θαυμάσιον εἶναι τὸ θέαμα τοῦτο, καταλαμβάνει κἀνεὶς, ὅταν εὑρεθῇ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος. Φαίνεται ὅλη ἡ πεδιὰς τῆς Ἀττικῆς ὡς μεταβεβλημένη εἰς φαιόλευκον πέλαγος, ἀδιακρίτως συνεχόμενον μετὰ τῆς θαλάσσης.

Νῦν ἐπὶ τοὺς διαλόγους. Der graue Thalvogt kommt, εἶναι προσωποποίησις τῆς θυέλλης καὶ τῆς συνεπιφερομένης ὁμίχλης· κατὰ λέξιν: ἔρχεται ὁ σκοτεινὸς αὐθέντης τῶν κοιλάδων· κακῶς δὲ περιεφράσθη ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον: πηκτὴ μαυρίλλα πέφτ' εἰς τὰ λακκώματα. Πάντα ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ εἶναι προσωποποίησις, ὁ διαστρέφων δὲ ταύτην ἀναιρεῖ αὐτὸ τοῦτο τὴν χάριν, τὴν δύναμιν τοῦ ποιητοῦ. — Κακῶς παρηλλάγησαν τὰ ὀνόματα τῶν ὀρέων Mytenstein καὶ Wetterloch, ἂν ἦναι τοῦτο δηλαδὴ ὄνομα τοπικόν.

Ὅταν λέγῃς: ἔχουμε τρικυμία καὶ χαφτὸ χορτάρι, τότε πρέπει νὰ εἴπῃς: οὐχὶ ὁ φύλαξ ξεῖ τὴν γῆν, ἀλλ' ὁ φύλακας ξεῖ τὴ γῆ. — Ἅμα εἴπῃς: πηδοῦν τὰ ψάρια, πρέπει νὰ εἴπῃς οὐχὶ ἡ κ ο λ υ μ β ί ς, ἀλλὰ ἡ πάπια. Ἅμα δὲ εἴπῃς ἡ κολυμβίς, πρέπει νὰ εἴπῃς καταδύεται. Ἄλλως τὸ λεκτικὸν γίνεται πάλιν ὡς σοῦπα μὲ διάφορα χόρτα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὅμως ὁμολογοῦμεν, ὅτι εὑρίσκουσι παρ' ἡμῖν σήμερον πολλοὶ πολλὴν τὴν γευστικὴν ἡδονήν.

Lug, Seppi, ob das Vieh sich nicht verlaufen, = κατὰ λέξιν: κύττα, Ἰωσήφη, μὴ τὰ ζᾶ ξεμάκρυναν· πολυλόγως καὶ περιττολόγως εἶπεν ἡ μετάφρασις, Σέππη, πρόβαλε μία ματιὰ = κύττα, μὴ σκορπίσθηκαν τὰ ζᾶ.

Die braune Lisel kenne ich am Gelaeute, κατὰ λέξιν: τὴν καστανὴ τὴν Λίζα γνωρίζω ἀπὸ τὸ κουδοῦνι της. Ἡ δὲ μετάφρασις: Νὰ ἡ Λενιώ· γνωρίζω τὸ κουδοῦνι της.

So fehlt uns keine mehr; die geht am weitesten. Κατὰ λέξιν: ἔτσι κἄνα δὲν λείπει, 'κείνη προςπερνᾷ· ἡ δὲ μετάφρασις: Τότε εἶν' ὅλα· αὐτὴ ὅλα τὰ περνᾷ.

Schmuckes Thier ὄχι: καλὰ ζῶα, ἀλλὰ ὤμορφα ζῶα ἢ ζᾶ, ἢ ζωντανά.

Bin nit so reich. Ὄχι δὲν ἔχω τόσον πλοῦτον· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἰδιωτισμὸν τοῦ ποιητοῦ: ἀμ δὲν εἶμαι δὰ τόσο ἄρχοντας.

Mir gugezaehlt ὄχι τὰ ἐπῖρ' ἀποκοπὴν, ἀλλὰ μοῦ τὰ ἐνεπιστεύθη, τὰ ἐμέτρησεν = τοῦ εἶμαι μπιστικὸς, κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν βοσκῶν, τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν:

Ὁ μπιστικὸς κοιμήθηκεν ἀπάνω στὸ ῥαβδί του
κ' ἔχασε χίλια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια.

Wie schön der Kuh das Band zu Halse steht, κακῶς παρεφράσθη διὰ τοῦ: ὁ λαιμοδέτης πῶς στολίζει εὔμορφα τὴν ἀγελάδα, ἀντὶ τῆς κατὰ λέξιν ἑλληνικωτάτης μεταφράσεως:

Πῶς σκέκεται στῆς ἀγελάδας τὸ λαιμὸ
ὤμορφα τὸ μαγκοῦρι.

Das weiss sie auch, dass sie den Reihen fuehrt, ὄχι: καὶ τὸ ξεύρει, πῶς ἐμπρὸς περνᾷ ἀπ' ὅλαις, ἀλλά: κι' αὐτὴ τὸ ξεύρει, ὅτι σέρνει τὸ χορὸ = τὸ κοπάδι.

Das wissen wir, die wir die Gemsen jagen· ἡ μετάφρασις:

> Κάλλιστα τοῦτο τὸ γνωρίζομεν ἡμεῖς,
> ὅσοι αἰγάγρους κυνηγοῦμεν.

ἀλλ' αἴγαγρος καὶ ἄμυαλον ζῶον δὲν συμβιβάζονται γλωσσικῶς.

Wo sie zur Weide gehen οὐχί: ὅταν βόσκουν, ἀλλά: ὅπου πᾶν νὰ βοσκήσουν.

Von eurer Fahrt kehrt's sich nicht immer wieder: ὄχι: εἰς τὸν δρόμον ποῦ πατῆς, ἐπιστροφὴ δὲν εἶναι πάντ' ἀλάνθαστος· ἀλλὰ: κ' αὐτοῦ ποῦ πᾶτε, πάντα δὲν γυρίζετε.

Mein gutes Hausrecht habe ich ausgeübt· οὐχὶ ἤσκησα τὸ δίκαιον οἰκοκυρίου· ἀλλὰ ἔλαβα τὸ δίκαιόν μου εἰς τὸ σπίτι μου = ἐπῆρα = ἐξετέλεσα τὸ δικαίωμά μου ἐν τῷ οἴκῳ μου κατὰ τοῦ . . .

Kahn κακῶς φέρεται ὡς πλοῖον. — Der Vogt liegt in meinem Hause κακῶς: ὁ φρούραρχος ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀντὶ τοῦ κεῖται ἐξηπλωμένος ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. — Sie sey entsprungen· κακῶς: ἀπέδρα πρός με, ἀντὶ τοῦ ἐξέφυγε πρός με. — Ihr thatet wohl· κακῶς διὰ τῆς ἁπλῆς λέξεως: καλὸν, ἀντὶ τοῦ ἐκάματε καλά. — Mir wird nachgesetzt· κακῶς: μὲ ἐκυνήγησαν, ἀντὶ μὲ κυνηγοῦν. — Indem wir sprechen-Gott-verrinnt die Zeit, ὄχι: Θεὲ, λαλοῦμεν, ὁ καιρός παρέρχεται: ἀντὶ τοῦ, Θεέμ', ἐνῷ λαλοῦμεν, φεύγει ὁ καιρός.—Κάκιστα τὸ geht nicht = δὲν γίνεται, μεταφέρεται διὰ τοῦ: μὴ ὑπάγῃς. —Κακῶς τὸ Das Gewitter ist in Anzug μεταφράζεται ἔφθασεν ἡ καταιγὶς, ἀντὶ τοῦ παρασκευάζεται καταιγίς.

— Κακῶς τὸ Der Föhn ist los; Ihr seht, wie hoch der See geht ἐξηγεῖται διὰ τοῦ, ὁ Βορρᾶς, δῆτε, φέρνει κύματα βουνά, ἀντὶ τοῦ: ὁ Νότος ἀπελύθη· ἴδετε πόσον ὑψηλὰ φέρει ἡ λίμνη τὰ κύματα. Τὰ βουνὰ τῶν κυμάτων λέγονται κυρίως ἐπὶ θαλάσσης. Κακῶς τὸ ich kann nicht steuern gegen Sturm und Wellen ἀποδίδεται: μὲ τοὺς ἀνέμους νὰ παλαίσω ἠμπορῶ; ἀντὶ τοῦ: ἀδύνατον νὰ οἰακοστροφήσω κατὰ τῆς θυέλλης καὶ τῶν κυμάτων ἐν ταὐτῷ. Κάκιστα: voll sind die Scheunen und der Rinder Scharen διὰ τοῦ: εἶναι πλήρεις αἱ σιταποθῆκαι σου, ἀντὶ τοῦ πλήρεις εἶναι αἱ σιταποθῆκαι σου καὶ τῶν βοῶν οἱ σταῦλοι. = Rinder Scharen, οὐχὶ Rinder Schaaren.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠδυνάμεθα χωρὶς κόπου πολλοῦ νὰ σταχυολογήσωμεν ἐκ τῆς μεταφράσεως πλῆθος πολὺ ἀνεπιτυχῶς κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν μετενεχθέντων στίχων, ὧν οὐχὶ εὐάριθμοι εἶναι καὶ οἱ ἄρρυθμοι, εἰ καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν ἔντεχνοι εἶναι οἱ πολλοί. Καὶ διὰ τοῦτο λυπούμεθα τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἐπέστησε συντονωτέραν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ κειμένου. Ποιήσας οὕτω θὰ εὐδοκίμει βεβαίως καὶ θὰ ἐτύγχανε τοῦ βραβείου. Ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι δὲν θέλει ἀποστῇ τοῦ παρόντος ἀγῶνος ἐξ ἀποθαρρύνσεως, οὔτε ἐκ κότου πρὸς τοὺς κριτάς. Θὰ τοὺς ἐλύπει πολύ· διότι ἀναντιρρήτως καὶ αἴσθησιν ἔχει πολλὴν τοῦ καλοῦ, καὶ δὲν φέρει τὸν κάλαμον ἀνεπιτυχῶς.

«Θεὸς τοῖς ἀργοῦσιν οὐ παρίσταται».

Ἂς ἐξετάσωμεν κἀνταῦθα κατὰ πρῶτον τὸ λυρικόν.

Παραλείποντες τὰ κατὰ τὴν στιχουργίαν ἐν τῷ λυρικῷ τούτῳ χωρίῳ, τὴν ἀνομοιοκατάληκτον καὶ ἐν μέρει ὑποτετυπωμένην εἰς τὸν ῥυθμὸν τοῦ πρωτοτύπου, σημειοῦμεν, ὅτι ὁ μεταφραστὴς ἀποδοὺς καθόλου τήν τε ἔννοιαν καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ποιητοῦ, ὑπέπεσεν εἰς οὐχὶ μικρὰ ἁμαρτήματα. Καὶ πρῶτον τὴν φράσιν: der Sommer ist hin, κατὰ παραδρομὴν βέβαια, μεταφράζει=τὸ θέρος ἔφθασεν, ἀντὶ τοῦ ἔφυγεν. Δεύτερον τὸ wir fahren zu Berg, κάλλιον θὰ μετεφράζετο: θὰ ὑπάγωμεν τὸν ἀνήφορον, ἀντὶ τοῦ ὑπάγομεν εἰς τὸ ὄρος. Τρίτον τὸ wenn erwachen die Lieder κακῶς ἀπεδόθη: διὰ τοῦ ὅταν τὰ ᾄσματ' ἀγρυπνοῦν, ἀντὶ ὅταν τὰ ᾄσματα ἐξυπνήσουν. Τέταρτον κακῶς συζεύγνυνται αἱ λέξεις: βρυσοῦλαι ῥέουσιν. Πέμπτον ἡ λέξις γεφυρὶς δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, οὔτε ἐν τῇ καθομιλουμένῃ. Ἕκτον κακῶς μεταφράζεται der Schütze διὰ τοῦ τοξότης, ἀντὶ τοῦ τοξότης κυνηγὸς καὶ ἁπλῶς κυνηγός. Ἕβδομον der schwindelige Weg κακῶς λέγεται ἰλιγγοφόρος π ο ρ ε ί α. Ὄγδοον τὸ verwegen σημαίνει θρασὺς, παράτολμος, οὐχὶ θαρραλέος.

Μεταβῶμεν εἰς τὸν διάλογον, ὅστις εἶναι μεταπεφρασμένος εἰς τόσους ἀλεξανδρινοὺς, ὅσοι εἶναι οἱ ἑνδεκασύλλαβοι ἴαμβοι τοῦ Schiller. Διελθόντες ὅλην τὴν μετάφρασιν, εὕρομεν αὐτὴν ἱκανῶς πιστὴν, καὶ ἐμφαίνουσαν κάλαμον ἱκανῶς ἠσκημένον, τὸν δὲ μεταφραστὴν ἐντριβῆ περὶ ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας. Ἔχει ὅμως καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη τὰ τρωτὰ, καί τοι ἐλάσσονα τῶν τέως ἐξητασμένων. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἀνώμαλος, ποῦ καὶ ποῦ ἀρχαΐζουσα πλέον τοῦ δέοντος. Πολλοὶ τῶν στίχων εἶναι τραχεῖς· ἐνιαχοῦ δὲ εὑρίσκονται καὶ ἁμαρτήματα περὶ τὴν ἔννοιαν. Πάντα ὅμως ταῦτα προῆλθον ἴσως ἐκ παραδρο-

μῆς, ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ὅπως τὸ πρῶτον κατέστρωσεν τὸ ἔργον ὁ μεταφραστής, οὕτω καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸ εἰς τὸ διαγώνισμα, ἄξεστον, κακογραφημένον, κηλιδωμένον, ἀτιμελές. Καὶ αὐτοῦ τοῦ χάρτου φαίνεται ὅτι ὁ Κλεάνθης οὗτος ὁ μεταφραστικὸς ἐστερεῖτο ἢ ἐφείδετο· καὶ ὀλίγου δεῖν ἀπεπέμπετο εἰς τὰ ἴδια κατ' ἀρχαίαν τινὰ ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, καθ' ἣν τὰ κακῶς γεγραμμένα καὶ δυςανάγνωστα τίθενται ἐκποδῶν.

Ἰδοὺ ὑποδείγματα τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιψόγων. Ὁ στίχος: der Mytenstein zieht seine Haube an, κακῶς μεταφράζεται = τὸ Μύθιον τὸν σκοῦφόν του φορεῖ στὴν κορυφήν του· καὶ μὴ γὰρ φορεῖται ὁ σκοῦφος ἀλλοῦ ἢ εἰς τὴν κορυφήν; Ἔπειτα διατὶ τὸ Mytenstein μετεφράσθη εἰς Μύτιον καὶ κατέστη ἀγνώριστον; — Dumpf brüllt der Firn οὐχὶ βουβὰ μουγγρίζει ὁ πάγος, ἀλλὰ ὁ χιονὼν, ὁ παγετὼν — ἄρα οἱ πάγοι, τὰ αἰώνια χιόνια. — Der Sturm, meine ich, wird da sein· οὐχὶ ἡ ζάλη, ἀλλὰ ἡ θύελλα, ἡ ἀντάρα, ἂν θέλῃς. Δὲν γνωρίζομεν κάμμίαν τοὐλάχιστον ἡμεῖς διάλεκτον, ἐν ᾗ ἡ θύελλα νὰ λέγεται ζάλη. — Ihr habt ein schön Geläute, Meister Hirt, οὐχί: σεῖς ἔχετε, ἀρχιβοσκὲ, κουδουνισμὸν ὡραῖον, ἀλλὰ maitre berger = κὺρ βοσκὲ, ἢ μαστορεβοσκὲ, ὡς ἤθελέ τις εἴπει κατὰ τοὺς χωρικοὺς τῆς νήσου Τήνου, οἵτινες λέγουσι καὶ μαστοροϊατρὲ, καὶ μαστορομαμμή.

— Ist bald gesagt δὲν σημαίνει τόρα σοῦ λέγω, ἀλλά: εὔκολον νὰ τὸ εἴπῃ τις, (τὸ πρᾶγμα ὅμως δηλαδὴ δὲν ἔχει οὕτως)·

Μὲ τὸ καλὸ νὰ πᾷ ς, βοσκέ!
Τὸ εὔχομαι καὶ ἐσένα;
δὲν ἐπιστρέφουν πάντοτε ἀ π ὸ τ ὴ ν ἐ κ δ ρ ο μ ή σ α ς.

ἵνα ᾖ σύμφωνος ἡ φρασιολογία τοῦ πρωτου στίχου (νὰ πᾷς βοσκὲ) πρὸς τὴν τοῦ δευτέρου, πρέπει ὁ δεύτερος νὰ γραφῇ: Κεῖθε ποῦ πᾶτε, πάντοτε σεῖς δὲν μεταγυρνᾶτε= ἀπογυρνᾶτε. — Um Gottes Willen, Fährman, euren Kahn, γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὴν λέμβον σου, λεμβοῦχε, κάλλιον καὶ συνεπέστερον ὡς ἑξῆς = γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὸ πέραμα βαρκάρη, = τὴ σκάφη σου, βαρκάρη.— Εἶσαι λερὸς μὲ στίμματα. Ἀγνοῶ ἂν ἦναι τῆς κοινῆς διαλέκτου τὰ στίμματα = στίγματα. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι ὅπου τίθεται λερός, ἠμπορεῖ νὰ τεθῇ καὶ λ ε κ ὲ ς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναγραμματισμὸς τοῦ κ η λ ὶ ς, ἀφοῦ πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ὁ μεταφραστὴς τὴν δημώδη γλῶσσαν. — Ἕως αὐτὸς τὸ πέραμα νὰ λύσῃ ἐκ τῆς ὄχθης, λέγει ὁ βοσκὸς Κουόνης· διατὶ τάχα νὰ μὴν εἴπῃ συμφώνως πρὸς τὸ τέως λεκτικὸν αὐτοῦ: ὡς ποῦ αὐτὸς τὸ πέραμα νὰ λύσ' ἀπὸ τὴν ὄχθη;

Darauf hab' er Ungebührliches von ihr verlangt κακῶς ἐξηγεῖται: ἄπρεπον πρᾶγμα ἔπειτα ἐζήτει νὰ τῆς κάμει, ἀντὶ τοῦ: ἐζήτησεν ἀπ' αὐτὴν ἄπρεπον πρᾶγμα, ἡ δὲ φρᾶσις αὕτη εἶναι εὐγενεστέρα καὶ μᾶλλον ἁρμόζουσα εἰς τὸ στόμα συζύγου.

Πρέπει νὰ πέσω τὸ λοιπὸν εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὰς χεῖρας
καὶ νὰ θωρῶ τόσον κοντὰ τῆς σωτηριᾶς τὴν ὄχθην;

πρῶτον, διατὶ χεῖρας καὶ ὄχι χέρια; ἔπειτα διατὶ λέγει σωτηριά, ἀντὶ σωτηρία; τρίτον das nahe Rettungsufer im

Gesichte σημαίνει: ἐν ᾧ θωρῶ τόσον κοντὰ τῆς σωτηριᾶς τὴν ὄχθην.

Bedrängt οὐχὶ χαμένος, ἀλλὰ ἐστενοχωρημένος. — Ἔμπειρος οἰακιστὴς δὲν εἶναι φράσις διὰ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ, οὔτε σύμφωνος πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἣν μετεχειρίσθη ἀνωτέρω ὁ Κουόνης.

Wen meint ihr, Reiter; κακῶς μεταφράζεται: ποιὸν ἐννοεῖτε, ἔφιπποι.

Πέστε στὰ ποίμνιά των,
καταkρημνίστε, κάψετε καλύβαις καὶ σκοτῶστε

διὰ τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ λεκτικοῦ κάλλιον θὰ ἐλέγετο:

Ῥιχθῆτε στὰ κοπάδια,
γκρεμίστε κάτω, κάψετε καλύβας καὶ σκοτῶστε.

Voll sind die Scheunen u. der Rinder Scharen — κακῶς ἐξηγεῖται, καθὰ παρετηρήσαμεν καὶ ἐν ἄλλῃ μεταφράσει: αἱ σιτοθῆκαι πλήθουσι καὶ τῶν βοῶν τὰ στίφη ἀντὶ τοῦ: πλήρεις εἶναι αἱ ἀποθῆκαι σίτου καὶ οἱ σταῦλοι βοῶν, — τεκτονημένη δὲν εἶναι λέξις οὔτε ἀρχαία οὔτε νέα. Γραπτέον κἂν τεκτονευμένη.

Ich aber blieb mit kummervoller Seele, ἀντὶ τοῦ: ἐγὼ δὲ μὲ περίφροντιν ἀπέμεινα καρδίαν, κάλλιον θὰ ἐλέγετο μὲ περίλυπον καρδίαν, ἢ κἂν κατὰ τὸν ποιητὴν μὲ ψυχὴν περίφροντιν.

Wir Schwestern sassen, die Wolle spinnend in den langen Nächten ehto. Εἶναι ὅλοι παρατατικοὶ καὶ κακῶς ἀποδίδονται δι' ἀορίστων: ὁπότε συνοιθρίσθησαν, ἀνέγνων κτλ.

Ἁμαρτήματα ὡς τὰ ἄνω ἠδύνατό τις ἱκανὰ νὰ συλλέξῃ ἐξ ὅλης τῆς μεταφράσεως, τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἐσημειώσαμεν, ἠδύναντο νὰ ἀποκαθαρθῶσιν, ἂν ὁ μεταφραστὴς ἢ καιρὸν εἶχε πλείονα, ἢ ἐπιμέλειαν κατέβαλλε μείζονα.

Διὰ ταῦτα, ἀναγνωρίζοντες ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ ἱκανὰ μὲν προτερήματα, ὥστε νὰ ἐνθαρρύνωσι τὸν μεταφραστὴν εἰς νέαν καὶ ἐπιμελεστέραν ἐπεξεργασίαν, ἱκανὰ δὲ καὶ ἁμαρτήματα, ὥστε νὰ μὴ συγχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν νὰ θεωρήσῃ τὸ ἔργον του δόκιμον, παραπέμπομεν αὐτὸν εἰς νέαν δοκιμασίαν διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, παραινοῦντες νὰ ἀφήσῃ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς ἰάμβους.

ΝΑΘΑΝ.

Ἐπὶ τῆς μεταφράσεως, τῆς φερούσης τὴν ἐπιγραφήν: «Θελήσατε νὰ ἦσθε μόνον ἄνθρωποι», ὑφ' ἣν, ὡς εἴδομεν, παρέστη εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ μετάφρασις τοῦ Τέλλου, δὲν ἔχομεν νὰ ποιήσωμεν παρατηρήσεις μακράς. Πάντα τὰ κατὰ τῆς τοῦ Τέλλου μεθερμηνεύσεως εἰρημένα ἰσχύουν καὶ περὶ ταύτης. Καὶ μόνον οἱ δύω πρῶτοι στίχοι ἀρκοῦσιν εἰς δήλωσιν τῆς ἀξίας της.

Er ist es, Nathan! Gott sei ewig Dank.

μεθερμήνευσις:

Ἤλθατε τέλος, Νάθαν! Δόξα τῷ Θεῷ,
διότι τέλος πάντων ἐπανήλθατε!

Τοιαύτη μεθερμήνευσις εἶναι τελεία διαστροφὴ τοῦ κειμένου. Τὸ πρῶτον ἡμίστιχον εἶναι λόγος τῆς Δάγιας πρὸς ἑαυτήν, ὁ δὲ μεταφραστὴς μετασκευάζει αὐτὸν εἰς λόγον τῆς Δάγιας πρὸς τὸν Νάθαν. Δεύτερον ἐν τῷ ἡμιστίχῳ τούτῳ προστίθεται καὶ ἡ λέξις τέλος, ἐνῷ αὖθις ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ἐπαναλαμβάνεται τέλος πάντων. — Ἐν τῷ πρώτῳ ἰάμβῳ τοῦ κειμένου κεῖται ἡ λέξις ewig, τὴν ὁποίαν μόνος εἷς τῶν μεταφραστῶν ἐννόησε διατὶ ἐτέθη, ἵνα δηλαδὴ ἐκφράσῃ τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς εὐχαριστίας ψυχῆς εὐσεβοῦς καὶ θρησκομανοῦς. Ταύτην τὴν λέξιν παρεῖδε τελείως ὁ μεταφραστής. — Ἀλλὰ τὰ μόρια doch, einmal, ἅτινα ὁμοίως χρωματίζουσι τὴν ἄκραν ἀνυπομονησίαν τῆς Δάγιας, ὅλως ἀφέθησαν ἀνερμήνευτα.

Ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ αἱ παρεισαγωγαὶ καὶ αἱ ἀποκοπαὶ εἶναι ἀναρίθμητοι· αἱ δὲ παρασιωπήσεις καὶ παραχαράξεις ὄχι ὀλίγαι.

— Ὁ Νάθαν λέγει ἐν τῷ κειμένῳ εὐθὺς ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ· habe ich denn eher wieder kommen wollen? Und wieder kommen können? Ἤτοι κατὰ λέξιν: ἤθελον τάχα νὰ ἐπιστρέψω πρότερον; καὶ ἐδυνάμην νὰ ἐπιστρέψω; ὁ μεταφραστὴς λέγει: μήπως ἔμελλον νὰ ἐπιστρέψω ἐνωρίτερον; Ἀλλὰ ἐδῶ δὲν πρόκειται περὶ μέλλοντος, περὶ βουλήσεως καὶ δυνάμεως πρόκειται, ἅτινα ἄμφω οὐδαμῶς ἐμφαίνονται ἐκ τῆς μεταφράσεως.

Nathan, wie elend, elend hättet Ihr
indess hier werden können!

αὐτολεξεί: Ὦ Νάθαν, πόσον δυστυχῆς, δυστυχῆς
ἐν τοσούτῳ ἠδύνασθε ἐνταῦθα νὰ γίνητε.

τοὺς στίχους τούτους, λέγομεν, μεθερμηνεύσας:

Ὁπόσα ὑπεφέραμεν ἡμεῖς ἐδῶ
κατὰ τὴν ἀπουσίαν σας! Καλλίτερον
διότι δὲν εὑρέθητε.

οὕτω, λέγομεν, μεθερμηνεύσας ὁ μεταφραστὴς διέστρεψε καὶ παρήλλαξε τόσον, ὥστε καὶ διὰ τούτους καὶ μόνους ὑπολαμβάνομεν ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἀπηλλαγμένους πάσης περαιτέρω ἐρεύνης καὶ κρίσεως. Ὅταν ὁ ἑρμηνευτὴς ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν τηλικαύτην ἐλευθερίαν, ἀληθῶς ἢ πλανᾶται αὐτὸς καθ᾽ὁλοκληρίαν, ἢ ἔχει τὴν κακὴν μοῖραν νὰ περιπέσῃ εἰς χεῖρας κριτῶν πλανωμένων αὐτῶν καθ᾽ὁλοκληρίαν. Ἀνάγκην δὲν ἔχομεν νὰ ποιήσωμεν λόγον περὶ κατασκευῆς στίχων ἁρμονικῶν οὔτε ἰάμβων ἀπταίστων· διότι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ εἶναι ἄτμητοι καὶ ἐπίψογοι ὑπὸ πᾶσαν ἰδέαν.

Ἡ β′ μετάφρασις τοῦ Νάθαν, ἡ Θ., εἶναι γεγραμμένη εἰς στίχους ἀστίχους, δέκα—ἕνδεκα—δώδεκα—καὶ δεκατρισυλλάβους, ἄνευ τομῆς, ἄνευ ἁρμονίας, ἐν γλώσσῃ καθαρευούσῃ. Ὁ μεταφραστὴς, ὁμολογῶν ἐν τοῖς προλεγομένοις, ὅτι δὲν εἶναι ἱκανῶς εἰδήμων τῆς Γερμανικῆς, καὶ κατ᾽ ἀνάγκην διὰ τοῦτο συμβουλευθεὶς ἄλλας μεταφράσεις, ὑπέπεσεν εἰς ἁμαρτήματα πολλά. Ἀρκούμεθα νὰ φέρωμεν εἰς ἀπόδειξιν τὰ ἑξῆς. Ὁ Νάθαν λέ-

γει ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ, ὅτι τὸ εἰσπράττειν χρέη δὲν εἶναι ἔργον ἀκωλύτως προχωροῦν, οὔτε πάλιν εὔκολον νὰ τιναχθῇ ἀπὸ τῆς χειρός, νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας ταχύ. Etwas vos dez Hand schlagen ἔχει δύο σημασίας — α') ἀπαλλάττεσθαι τινός — β') καὶ ταχέως περαίνειν τι. Sich non der Hand schlagen lassen. Τοῦτο μεθερμηνεύθη : τὸ εἰσπράττειν δάνεια δὲν εἶναι τόσον εὐκαταφρόνητον ὡς τὸ κροτεῖν τὰς χεῖρας.

Τὸν ἐφεξῆς στίχον : wie elend, elend hättet Ihr indess hier werden können! παρέφρασεν : οἷον κακὸν ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν καθ' ὑμῶν! Ἐνῷ τὸ κείμενον λέγει : πόσον δυστυχής, δυστυχὴς ἠδύνασθε νὰ γείνετε ὑμεῖς ἐν τούτοις ἐδῶ.

— Τὸ παρὰ τρίχα ἐκαίετο καὶ ἡ Ῥέχα, bei einem Haare, μετέφρασε σχεδόν.

— Das habe ich nicht gehoert=μετεφράσθη = δὲν τὸ ἤκουσα, ἀντὶ αὐτὸ (κατ' ἔμφασιν δηλαδὴ) δὲν τὸ ἤκουσα. Τὸ ἑπόμενον nun denn!=αἲ τότε!, ἀφέθη ὅλως ἀμετάφραστον.

— Sag' nur heraus, heraus nur. Τὰ ἐμφαντικώτατα ταῦτα, διὰ τοῦ χλιαροῦ : εἰπέτο πλέον! εἰπέτο.—

Ἀλλὰ τοιαῦται λεπτότητες εἶναι μηδὲν παραβαλλόμεναι πρὸς τὰ ἑξῆς ἀκατανόητα.

Καὶ ἀποκαλεῖτε τάχα δικαιότερον ὑμέτερον ὅ,τι ἄλλο ὑμεῖς κατέχετε ; = δηλ. καὶ ἀποκαλεῖτε πᾶν ὅ,τι κατέχετε, μὲ τὸ ἴδιον δικαίωμα ἐδικόν σας ;

Nennt Jhr alles was Jhr besitzt, mit eben so viel Rechte dus Eure?

Nichts mit grösserem = οὐδὲν μὲ μεγαλείτερον (δικαίωμα!) ὁ δὲ μεταφραστής : οὐδὲν βεβαίως.

'Ακριβῆ ἰδέαν τῆς διαστροφῆς τοῦ κειμένου, καὶ ὅταν ἀκόμη τηρεῖται ἡ θεμελιώδης ἔννοια, παρέχουσιν οἱ ἑξῆς στίχοι.

Ἡ Δάγια, προσταχθεῖσα νὰ σιωπήσῃ, λέγει κατηναγκασμένη :

Ich schweige. Was Sträfliches vor Gott hierbei geschieht, was ich nicht hindern kann, nicht ändern kann—nicht kann— komm' ueber Euch, — ἤτοι: σιωπῶ. Ὅ,τι ὅμως ἐνταῦθα ἄξιον τιμωρίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γίνεται, καὶ ἐγὼ δὲν ἐμπορῶ νὰ ἐμποδίσω, δὲν ἐμπορῶ νὰ μετατρέψω — δὲν ἐμπορῶ — ὑμᾶς νὰ εὕρῃ. — Ὁ δὲ μεταφραστής : Σιωπῶ, πᾶν δὲ κακὸν κατὰ Θεόν, ὅπερ ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ μεταβάλω, ἂς πέσῃ ἐφ' ὑμῶν μόνον.

Ἐν τῷ ὡραίῳ μονολόγῳ τῆς γ' σκηνῆς τῆς ε' πράξεως, μεταξὺ πολλῶν διαστροφῶν τοῦ κειμένου, φέρομεν μίαν, ἥτις δεικνύει πῶς ὁ Θ. χωρεῖ εἰς τὴν ἑρμηνείαν. Ὁ ποιητὴς κατὰ λέξιν : εἶδον τὸ μειδίαμα καταδαπανώμενον εἰς μωρείας, ἀθύρματα, χλευασμούς, κόλακας καὶ μάχλους δέ. Μήπως μὲ κατέθελξε καὶ τότε ; μήπως μοῦ ἐξέσπασε τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ καταπτερυγίσω τὴν ζωήν μου εἰς τὴν αἴγλην του (ὡς πυραύστης). Ὁ δὲ μεταφραστής: ἐγὼ εἶδον ἄλλας ἔτι εὐειδεστέρας, ἐκδότους δ' ἤδη εἰς πᾶσαν παραφρόνησιν, λήρους, μυκτηρισμούς, θωπείας, πορνείας, ἀλλὰ .... μ' ἤθελγον ἆρά γε ὡς τοιαῦται ; Ἴσχυσαν ὥστε πώποτε νὰ ἐμπνεύσωσι ἐν ἐμοὶ τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ καῶ πέριξ τῆς τοιαύτης ἡλιοφανείας των ;—

Ναὶ μὲν ὁ μεταφραστὴς πρεσβεύει, ὅπως λέγει ἐν τοῖς προλεγομένοις, ὅτι ἀγαθὴ μετάφρασις εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἵσταται μεταξὺ τῆς κατ' ἔννοιαν καὶ τῆς κατὰ γράμμα μεταγλωττίσεως· ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει πάντη διάφορον ἰδέαν

περὶ τούτου. Πιστεύει ἡ ἐπιτροπή, καὶ τὸ ἀπαιτεῖ, ἡ μετάφρασις νὰ ἁρμόζηται ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τοῦ πρωτοτύπου ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται ξενόφωνος καὶ ξενότροπος· κατ' οὐδένα δὲ τρόπον δὲν συγχωρεῖ τὴν διαστροφὴν τῶν καλῶς ἐχόντων, ἢ τὴν ἀντικατάστασιν διὰ χειροτέρων.

Πᾶς τις χρεωστεῖ τὸν νοῦν, ὃν ὁ Θεὸς τῷ ἔδωκε
νὰ δαπανᾷ ὅπου ἁρμόζει.

Μετάφρασις ἐν ἰάμβοις, καὶ γλώσσῃ καθαρευούσῃ. — Ὁ Νάθαν εἶναι οὗτος, δόξα τῷ Θεῷ· ἀλλὰ ποῦ τὸ ewig;

Ὦ Νάθαν, τέλος πάντων ἐπανέρχεσαι

προσθήκη τοῦ ὦ Νάθαν· ἀποκοπὴ τῶν πλείστων ἐπιτατικῶν· οὕτω δὲ ἀπώλεια τοῦ λόγου κατὰ δύναμιν καὶ χάριν καὶ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν·

νὰ ἔλθω ἤθελον; καὶ μ' ἦτο δυνατόν;

ὁ στίχος τοῦ κειμένου ἔχει: ἤθελον νὰ ἐπιστρέψω; καὶ ἠδυνάμην νὰ ἐπιστρέψω. Ὁ συγγραφεὺς πολλαχοῦ ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς λέξεις. Εἶναι χαρακτὴρ τοῦ λόγου του.

Ἡ Βαβυλὼν ὑπὲρ τὰ διακόσια — ὄχι ὑπὲρ, ἀλλὰ καλὰ διακόσια.

Ὡς ὡδοιπόρουν πάντοτε λοξοδρομῶν δὲν ἀποδίδει τὸν συγγραφέα, ὅστις λέγει: ὅπως ἠναγκασμένος ἤμην ποτὲ μὲν πρὸς δεξιὰν, ποτὲ δὲ πρὸς ἀριστερὰν πλαγίως νὰ ὁδεύω.

Καὶ τὸ εἰσπράττειν χρέος, ἔργον εὔκολον δὲν εἶναι: ὁ συγγραφεὺς ἔχει βεβαίως δὲν εἶν' ἔργον, προαγόμενον ἐπαισθητῶς· τὸ οὔτε γίνεται ἐπὶ ποδός, εἶναι παράφρασις οὐχὶ κατὰ πάντα ἰσοδύναμος πρὸς τὸ etwas von der Hand schlagen—

Ὦ Νάθαν, ἐν τοσούτῳ πόσον δυστυχὴς ἠδύνασο νὰ γείνῃς.

ὁ συγγραφεὺς ἔχει: δυστυχής, δυστυχής, δὶς κατὰ σειράν· ὃ σημαίνει ὑπέρθεσιν δυστυχίας, καὶ βεβαίωσιν δέ.

Οἶκον τότε ἄλλον ἔπρεπε
νὰ κτίσωμεν, Δαΐα, μεγαλείτερον.

τελεία παραμόρφωσις τοῦ κειμένου ὅπερ ἔχει: καὶ τότε, Δάγια, θὰ ἐκτίζομεν ἡμεῖς νέαν οἰκίαν, καὶ ἀναπαυτικωτέραν δέ.

Ἠδυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κατὰ στίχον τὸν μεταφραστὴν καὶ νὰ ἐλέγξωμεν αὐτοῦ ποῦ μὲν ἀνακρίβειαν, ποῦ δὲ ἀκυρολογίαν, ἀλλαχοῦ ἀσύγγνωστον ἀποκοπὴν καὶ λέξεων καὶ φράσεων ὅλων. Ἐνώπιον τοιούτων ἁμαρτιῶν βεβαίως περιττὴ καθίσταται πᾶσα λεπτολογία περὶ τομῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ τῶν τοιούτων, πρὸς τὰ ὁποῖα καὶ ταῦτα εὑρίσκεται πολλάκις ἁμαρτάνων ὁ μεταφραστής. Ἀλλ' ὅμως, ἂν μὴ προσέξῃ τις τὸν νοῦν εἰς τὰ εἰρημένα, εὑρίσκει ὅτι ἡ μετάφρασις ἔχει ἱκανὴν χάριν. Εἶναι ἐπιτηδεία καὶ εἰς ἀνάγνωσιν καὶ εἰς ἐπαγγελίαν, καὶ εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν· φθάνει, ἐπαναλαμβάνομεν, νὰ μὴ θελήσῃ ὁ κόσμος παραπολὺ νὰ λεπτολογήσῃ ἐπ' αὐτῆς. Τὰ παραπληρωματικὰ μόρια denn, nur, doch ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραλείπονται.

Ἡ παράφρασις εἶναι εὐκολωτέρα τῆς πιστῆς μεταφράσεως, ἀλλὰ διατρέχει τις τὸν ἄφευκτον κίνδυνον νὰ ἀποκόψῃ ἐδῶ, νὰ παραμορφώσῃ ἀλλαχοῦ, καὶ νὰ καταστήσῃ ἐστινότε ἀγνώριστον τὸ πρωτότυπον.

Ὁ κανὼν τῆς κρίσεως ἡμῶν εἶναι, νὰ προσεγγίσῃ τις ὅσον ἔνεστι καὶ εἰς τὸ γράμμα καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὸν χρωματισμὸν τοῦ συγγραφέως. Δι' αὐτὸ δὰ καὶ αἱ καλαὶ μεταφράσεις δοκίμων ποιητῶν εἶναι τόσον δύσκολοι, ὥστε πολλοὶ καὶ πρεσβεύουσιν, ὅτι εἶναι καὶ πάντῃ ἀνέφικτοι.

Οὐδεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπόκειται ἀνάγκη εἶναι.

Οὕτως ἐπιγράφεται μετάφρασίς τις, δεικνύουσα ὑψίστην γνῶσιν τῆς γερμανικῆς γλώσσης, τελείαν κατανόησιν τοῦ κειμένου, ἄκραν εὐλάβειαν πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ πίστιν πρὸς τὸ κείμενον ἀξιάγαστον. Ἂν ταῦτα μόνα ἀπητοῦντο, ἵνα γείνῃ ἀποδεκτὴ παρὰ τῶν κριτῶν ὡς δόκιμος ἡ μετάφρασις καὶ νὰ βραβευθῇ, δὲν θὰ ἐδίσταζον οὗτοι νὰ ἀναφωνήσωσι τὸ ἀρχιμήδειον ἐκεῖνο: εὗρον, εὗρον. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἔχει ἡ μετάφρασις ἓν κακὸν καὶ μέγιστον τοῦτο, ὅτι εἶναι γεγραμμένη εἰς γλῶσσαν προδίδουσαν ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὅτι ὁ μεταφραστής, καί τοι κάτοχος τῆς ἀρχαίας, καλῶς δὲ ἐννοῶν καὶ τὴν νεοελληνικήν, δὲν δύναται ὅμως ἀκόμη καὶ νὰ τὴν γράψῃ ἀπταίστως. Ἡ γλῶσσα, οἵα ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ, οὔτε γράφεται παρ' ἡμῖν, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν σφόδρα μακαρονιζόντων, οὔτε λαλεῖται οὔτε ὑπὸ τῶν λογίων οὔτε ὑπὸ τοῦ λαοῦ· διὸ καὶ ἀδύνατον νὰ ἀπαγγελθῇ ἐν τῷ θεάτρῳ. Στίχ. α'—β' σκηνῆς α'.

Αὐτὸς δὰ εἶναι! Νάθαν. Δόξα τῷ Θεῷ
ἀεὶ, σὺ ὅτι τέλος ἐπανέρχεσαι.

Παρατηρητέον ἐνταῦθα α′) ὅτι τὸ μόριον δ ὰ οὐ μόνον περιττόν, ἀλλὰ καὶ ἀνάρμοστον. Τὸ δά, ἴσον τῷ doch, εἶναι ἢ ἐναντιωματικὸν ἢ ἐπιτατικόν, ἐνταῦθα δὲ οὐδετέρου χρεία· β′) τὸ κύριον ὄνομα Ν ά θ α ν δὲν δύναται νὰ ἐξενεχθῇ ἄνευ ἄρθρου παρ' ἡμῖν, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· γ′) δόξα τῷ Θεῷ ἀεὶ οὔτε λέγεται, οὔτε γράφεται παρ' ἡμῖν· τὸ πολὺ πολύ, ε ἰ ς α ε ί· δ′) παρελείφθησαν τὰ μόρια doch καὶ einmal, ἅτινα μετὰ τοῦ ewig καὶ endlich, καθ' ἃ παρατηρήσαμεν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐμφαίνουσι τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ πόθου καὶ τῆς ἀγωνίας τῆς Δάγιας.

Ἐν τῷ γ′ στίχ. δόξα ἔστω τῷ Θεῷ, πλεονάζει τὸ ἔ σ τ ω, ὡς ἐξυπακουόμενον πάντοτε καὶ ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ.

Ἐν τῷ ιε′ στίχ.

Ὦ Νάθαν, πόσον ἄθλιος πλὴν, ἄθλιος,
ἐνδέχεται ἐνταῦθα νὰ καθίστασθε!

σημειωτέον α′) ὅτι τὸ ἄθλιος παρ' ἡμῖν εἶναι πάντοτε καταφρονήσεως ἐνδεικτικόν, διὸ καὶ ῥητέον δυστυχής, κακοδαίμων· β′) πόσον ἄθλιος πλήν, εἶναι κακόζηλον· γ′) τὸ καὶ ἐπισημότατον· ἐ ν δ έ χ ε τ α ι ἐνταῦθα ν ὰ κ α θ ί σ τ α τ α ι, ὡς πρὸς τοὺς χρόνους εἶναι ἐσφαλμένον, ἢ πρέπει νὰ γραφῇ ἀορίστως: ἐνδεχόμενον ἦτον, καὶ κατὰ τὸ βιβλίον θ ὰ ἦ τ ο ν, ὑποθετικῶς (=hättet Ihr hier werden können), ἢ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν παρα-

τατικὸν τοῦ δύνασθαι. Ὦ Νάθαν, πόσον δυστυχής, δυστυχὴς δυνατὸν ἦτον ἐν τούτοις νὰ γείνητε! — Οἱ ξένοι σφάλλουν μάλιστα περὶ τὴν ἀκριβῆ χρῆσιν τῶν χρόνων, καὶ ἐντεῦθεν διαγινώσκονται ἀλανθάστως.

'Εκάη, οὕτως ἔμαθον
'γὼ ἤδη.

Δὲν ἀποκόπτεται οὔτε ἐκθλίβεται τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν τῆς λέξεως, ἂν μὴ προηγεῖται φωνῆεν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐκθλίβεται ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου.

Πλὴν
κι' ἡ 'Ρέχα ἀπὸ τρίχα νὰ ἐκαίετο.

Τὸ μόριον νὰ ἐν τῇ μεταφράσει εἶναι διφυὲς, οὕτως εἰπεῖν, διότι ἐνῷ ἡ βάσις εἶναι νά, φέρει καὶ ἐπιστέγασμα τὸ ἄνω μέρος τοῦ θά, ὥστε ὁ μεταφραστής, μὴ εἰδὼς ἀκριβῶς, ἂν πρέπει τὸ νὰ ἢ τὸ θὰ νὰ μεταχειρισθῇ, συνεκόλλησεν ἀμφότερα εἰς ἕν, ἐνῷ, ἂν μὲν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν παρατατικὸν χρόνον, ἔπρεπε νὰ θέσῃ τὸ θά· ἂν δὲ ἐπροτίμα τὸ νά, ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἀόριστον τῆς ὑποτακτικῆς, λέγων ἢ — ἀπὸ τρίχα νὰ καῇ, ἢ — ἀπὸ τρίχα θὰ ἐκαίετο.

'Αλλ' ἂς ἀναγνώσωμεν μίαν σκηνήν. Οὕτω φαίνεται μᾶλλον ἡ ποιότης τοῦ λόγου ἐν τῇ συνεχείᾳ αὐτοῦ.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ τοὺς φοίνικας πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Νάθαν.

Ὁ Ναΐτης περιπατεῖ.

Ἐντὸς λοιπὸν τοῦ οἴκου δὲν εἰσέρχομαι.—
Ἐν τέλει θὰ φανῇ δὰ οὗτος!—Ἄλλοτε
Ὅσον ταχέως τόσον εὐαρέστως δὰ
Μὲ ἔβλεπον! — Θὰ ἔλθῃ ἔτι καὶ καιρὸς,
Καθ' ὃν θ' ἀπαγορεύσῃ εὐγενῶς ἐμοὶ
Τοῦ νὰ συχνάζω τόσον πρὸ τοῦ οἴκου του.—
Μ!—ὅμως εἶμ' ὀργίλος καὶ ἐγὼ πολύ.—
Τί τόσον κατ' αὐτοῦ δὰ μὲ ἐπίκρανεν;—
Ἀλλ' ἔλεγε δὰ ὅτι εἰς ἐμὲ οὐδὲν
Ἀπεποιεῖτο ἔτι. Ὁ δὲ Σαλαδὶν
Νὰ διαθέσῃ τοῦτον ἀνεδέχθη.—Πῶς;
Μὴ ἔμελλε δὰ ὄντως ὁ Χριστιανὸς
Βαθύτερον νὰ ἐμφωλεύῃ ἐν ἐμοὶ
Ἢ ἐν αὐτῷ ὁ Ἰουδαῖος;—Τὶς καλῶς
Γινώσκει ἑαυτόν! Πῶς νὰ ἐθέλω δὰ
Ἐγὼ διὰ τὴν λείαν ἄλλως τὴν μικρὰν
Νὰ τὸν φθονῶ, ἣν οὗτος ἐπιμέλειαν
Κατέβαλε τοιαύτην, τοῖς χριστιανοῖς
Νὰ ἐξαρπάσῃ; Ὄντως· λεία οὐ σμικρά,
Τοιοῦτον πλάσμα!—Πλάσμα;—Τίνος δὲ;—Μὴ δὰ
Τοῦ δούλου, ὃς, τὸν ὄγκον εἰς τὴν ἔρημον
Ἀκτὴν τοῦ βίου ναστολήσας, ἔφυγεν;
Τοῦ καλλιτέχνου ἴσως μᾶλλον, ὅστις δὰ

Ἐν τῷ ἁπλῶς ῥιφθέντι ὄγκῳ τὴν μορφὴν
Τὴν θείαν ἐφαντάσθη, ἣν παρέστησεν ;—
Ἄ ! ὁ πατὴρ τῆς Ῥέχας ὁ ἀληθινὸς
Ἐμμένει, καί περ ὄντος τοῦ γεννήσαντος
Αὐτὴν Χριστιανοῦ—ἐμμένει ἐς ἀεὶ
Ὁ Ἰουδαῖος.—Ἂν δὲ φαντασθῶ αὐτὴν
Χριστιανὴν ἑταίραν μόνον, ἂν χωρὶς
Ἐκείνων φαντασθῶτην, ἃ θὰ ἔδιδε
Τοιοῦτος Ἰουδαῖος μόνον εἰς αὐτήν:—
Ὁμίλει, ὦ καρδία,—τί τὸ ἐν αὐτῇ
Ἀρέσκον σοι ; Οὐδέν ! Ὀλίγον ! Ἔτι δὲ
Καὶ τὸ μειδίαμά της δὲν θὰ ἦτο ἢ
Παλμὸς πραῢς κι' ὡραῖος τῶν μυώνων της·
Θὰ ἦτο ὅ,τι κάμνει την νὰ μειδιᾷ
Ἀνάξιον τῆς χάριτος, ἐν ᾗ αὐτὸ
Ἐπὶ τοῦ στόματός της περιβάλλεται :—
Οὐχί· οὐδὲ αὐτό της τὸ μειδίαμα !
Ἐγὼ δὰ ἴσως ἔτι ὡραιότερον
Νὰ εἶδον τοῦτο καταδαπανώμενον
Εἰς τὴν παραφροσύνην, εἰς τὸ εὐτελὲς
Τὸ πρᾶγμα, εἰς τὴν χλεύην, εἰς τοὺς κόλακας
Καὶ ἐρωμένους !—Μήπως μ' ἐγοήτευσε
Κι' αὐτόθι ; Μὴ κι' αὐτόθι μοὶ ἐξήγειρε
Τὸν πόθον νὰ διέλθω πτερυσσόμενος
Τὸν βίον μου 'ς τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου του ;
Δὲν τὸ ἠξεύρω. Κι' ὅμως δὲ ἀγανακτῶ
Ἐκείνῳ, ὅστις μόνος ἔδωκεν αὐτῇ
Τὴν ἀνωτέραν ταύτην τὴν ἀξίαν ; Πῶς

Αὐτὸ δά; Διατί; Ἂν ἤμην ἄξιος
Τῆς χλευασίας μεθ' ἧς μὲ ἀπέπεμψεν
Ὁ Σαλαδίν! Ἀρκεῖ δὰ ἤδη τὸ κακόν,
Ὅτ' ἠδυνήθη νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτὸ
Ὁ Σαλαδίν! Ὁπόσον πρὸς αὐτὸν ἐκεῖ
Μιαρὸς θ' ἐφάνην! πόσον καταφρονητός!—
Καὶ πάντα ταῦτα δὲ δι' ἓν κοράσιον;
Ὦ Κούρδη! Κούρδη! Τοῦτο δὰ δὲν γίνεται.
Ἐπίστρεψον! Ἂν τέλος μ' ἐφλυάρησεν
Ἡ Δάϊά τι ἁπλῶς, ὃ δυσαπόδεικτον
Θὰ ἔμενεν; — Ἰδού, ἐκ τῆς οἰκίας του
Αὐτόθι τέλος πάντων ἐκπορεύεται,
Συνομιλία ὅλος! — Ἅ! μὲ ποῖον δέ!—
Μ' αὐτόν; μὲ τὸν καλόγηρόν μου;—Ἅ! τὸ πᾶν
Βεβαίως ἤδ' ἠξεύρει! ἴσως ἤδη δὲ
Καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην ἐπροδόθη! Ἅ!
Τί 'γὼ ὁ κακοκέφαλος ἐξήγειρα
Λοιπόν!—Ἀλλ' ὅμως ὅτι μόνος εἷς σπινθὴρ
Τῆς ἐμπαθείας ταύτης τόσον δύναται
Νὰ κατακαύσῃ ἐκ τοῦ μυελοῦ ἡμῶν!
Ἀμέσως ἀποφάσισον, τί δέον δὰ
Γενέσθαι τώρα πλέον! Εἰς τὰ πλάγια
Ἐδῶ θὰ περιμένω· ἐὰν ἴσως πως
Αὐτὸν ἐγκαταλίπῃ ὁ καλόγηρος.

Ἀναντίῤῥητον ἄρα, ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν εἶναι ἐντριβὴς περὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικήν· διότι ἀναμιγνύει τύπους τῆς ἀρχαίας μετὰ κοινῶν, ὅπως οὔτε ἡ γραπτὴ γλῶσσα

παραδέχεται, οὔτε ἡ λαλουμένη παρὰ τῶν λογίων, οὔτε δὲ καὶ ἡ παρὰ τοῦ λαοῦ συγχωρεῖ. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ μαντεύσῃ τις, ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶναι ἀλλοεθνής, ἢ ὅτι δὲν ἔζησεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὲν ἐξοικειώθη ἀρκούντως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης ἡμῶν, ὥστε νὰ προσενέγκῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν συγγραφὴν ἐπιτηδείαν νὰ τέρψῃ τὸν νοῦν, νὰ παραστήσῃ δὲ καθαρὰν καὶ εὔληπτον τὴν ἔννοιαν τῶν γραφομένων· καὶ μ' ἕνα λόγον δὲν εἶναι ἱκανὸς εἰσέτι νὰ γράψῃ δι' Ἕλληνας. Διὸ καὶ ἀναγνωρίζοντες τὸ εὐσυνείδητον καὶ μεμελετημένον τῆς ἐργασίας λυπούμεθα, ὅτι ὡς ἕλληνες κριταὶ δὲν δυνάμεθα οὔτε νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν μετάφρασιν ταύτην ὡς δόκιμον, οὔτε νὰ συστήσωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς ὡς ἀνάγνωσμα κἂν ἁπλοῦν, πολλῷ δὲ ἔλαττον κρίνομεν αὐτὴν ἐπιτηδείαν εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν. Ἀλλὰ πάντως ἀξιώτατος ἐπαίνου ὁ μεταφραστής, ἄξιος δὲ καὶ νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ μελετηθῇ παρ' ἐκείνων ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἤθελον νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν μετάφρασιν κατ' ἔννοιαν ἄψογον.

Ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Hier ist alles Charakter κτλ. μετάφρασις, ἡ ἐν ἰάμβοις τριμέτροις καταληκτικοῖς, εἶναι καθ' ὅλου εἰπεῖν πιστή. Καὶ ἔχει μὲν καὶ αὕτη σφάλματά τινα περὶ τὴν ἔννοιαν, ἀλλ' εἶναι ταῦτα πάντη ἀσήμαντα, ἄλλως τε φευκτὰ ἐν δευτέρᾳ καὶ ἐπιμελεστέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ.

Ὅ,τι κυρίως ἔχει νὰ ψέξῃ ἡ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ, εἶναι ἡ πολλὴ τραχύτης τῶν στίχων, ἡ συχνὴ

αὐτῶν ἀῤῥυθμία διὰ τὴν ἔλλειψιν τομῆς καὶ τὴν ἀκατάλληλον τόνισιν. Φαίνεται ὁ μεταφραστὴς ἀγνοῶν ἢ περιφρονῶν τὸν κανόνα, καθ᾽ ὃν πρέπει ἡ δευτέρα συλλαβὴ ἑκάστου ποδός, ἢ τοὐλάχιστον τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν δύο, νὰ φέρῃ τὸν τόνον. Εἶναι δὲ ψεκτέα καὶ ἡ μέχρι κόρου καὶ ἀηδίας ἀποχώρισις τῶν προθέσεων καὶ τῶν μορίων ἐκ τῶν συντακτικῶν των κατὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου· ἡ ἀνωμαλία τοῦ λεκτικοῦ· αἱ πολλαὶ συνιζήσεις, καὶ αἱ ἄτοποι ἐκθλίψεις φωνηέντων ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως, προηγουμένου συμφώνου, καὶ ἐν γλώσσῃ καθαρευούσῃ. Ψεκτέα εἶναι ἡ καταβίβασις τοῦ ὕφους εἰς τὸ χυδαῖον ἐν τῷ στόματι τῆς Δάγιας, ἥτις ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὁμιλεῖ τὴν ὑψηλὴν Γερμανικήν· διότι ἦτο τροφός, οὐχὶ δὲ κοινὴ ὑπηρέτρια· καὶ ὅμως ἐνῷ χυδαΐζει ἐν τῇ μεταφράσει ἡ Δάγια περὶ τοὺς τύπους καὶ τὰς λέξεις, λέγουσα, π. χ. μπόριες—σπίτι,—᾽πὸ μένα θὲ νὰ τἄκουες — ξανάπεσε ᾽πὰ (=ἐπάνω) στὸ προσκέφαλό της—νά, ἔρχονται ἡ καμήλαις—χωρὶς αὐτόνα, πῶ ῥιψοκινδύνεψεν—χωρὶς νὰ ξέρῃ τὰ κατατόπια τοῦ σπητιοῦ, τὴν ἀκοὴ μόνη ἔχοντας ὁδηγὸ—τὸν εἴχαμ᾽ γιὰ χαμένο — ἀκριβὰ μοῦ τὴν πουλεῖς τὴν καλωσύνη σου καὶ τὰ παρόμοια, ἀναμιγνύει ἀφ᾽ ἑτέρου λέξεις ὑψηλὰς οἷον: μεγαθυμία — παρὰ μικρὸν — ἀποκαλεῖς — ὀφθαλμοὶ—περισκιάζουν τ᾽ ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν τὸν τάφον—ἐξύψωσα.

Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως ταύτης εἶναι αὐθαίρετόν τι κρᾶμα χυδαϊσμοῦ καὶ ἑλληνικῶν τύπων, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται ἡ ἐπιτροπὴ κατ᾽ οὐδένα τρόπον νὰ ἐμψυχώσῃ, ἐπιδοκιμάζουσα ἐν μεταφράσει ἔργων δοκίμων. Δὲν ἐννοεῖ ὅμως μὲ τοῦτο καὶ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν μεταφραστὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποπειραθῇ τῆς κοινῆς αἰσθη-

σεως τοῦ ἔθνους, δημοσιεύων τὸ ἔργον του καὶ ἀπεκδεχόμενος τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ δημοσίου.

Ἡ μετάφρ. Der Staerkste erliegt gleich dem Schwaechsten, ἐν ἰάμβοις τριμέτροις ἀκαταλήκτοις προδίδει κάλαμον ἠσκημένον περὶ τὴν στιχουργίαν.

Εἶναι οἱ στίχοι εὔφωνοι, εὔρυθμοι, ποῦ καὶ ποῦ ἄνευ τομῆς, ἀλλὰ κατὰ διαίρεσιν, ὀλίγοι τινὲς κολοβοί, ἔτι ὀλιγώτεροι ὑπερδωδεκασύλλαβοι, οἵους ἔχει τινὰς καὶ ὁ Lessing ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἡ δὲ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι σφόδρα ἐπιτηδεία πρὸς τὴν ἐν θεάτρῳ διδασκαλίαν. Ἀλλ' ἂν ἔχομεν τόσα καλὰ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς στιχουργίας, λυπούμεθα πολὺ, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅλως τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἀπαιτεῖ μετάφρασις ἔργου δοκίμου. Διότι ναὶ μὲν ἀποδίδεται ἡ ἔννοια τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὁ μεταφραστὴς, ἐπιδοθεὶς, φαίνεται, εἰς τὴν πολλὴν στίλβωσιν τῶν στίχων, περὶ ὃ διακρίνεται ἀπὸ πάντων τῶν συναγωνιστῶν, ἐπέτρεψεν εἰς ἑαυτὸν ποῦ μὲν νὰ παραπληρώσῃ τὸ κείμενον, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, ποῦ δὲ νὰ τὸ περικείρῃ, ὅπερ σπανιώτερον, ἀλλαχοῦ νὰ τὸ περιφράσῃ, ὃ οὐ πάνυ τοι σπάνιον, καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν νὰ ἐξασθενίσῃ τὸ ἦθος τοῦ λόγου· ὃ δὲ καὶ ἔτι ἐπισημότερον, ἐν χωρίοις τισὶ καὶ παρενόησε τὸν ποιητὴν κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἰδοὺ αἱ ἀποδείξεις. Ἐν ἀρχῇ τῆς α'. σκηνῆς Α'. πράξεως ἡ Δάγια, ἡ τροφὸς τῆς Ῥέχας ἢ Ῥέκκας, βλέπουσα τὸν Νάθαν ἄρτι ἐπιστρέφοντα ἐξ ἀποδημίας μακρᾶς, καθ' ἣν ὀλίγον ἔλειψε νὰ καῇ ἡ οἰκία του, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ ἡ θυγάτηρ του Ῥέχα, ἀναφωνεῖ :

Gott sei ewig Dank,
dass Ihr doch endlich einmal wiederkommt.

Ὁ μεταφρ: Δόξαν ὁ Θεὸς
ἂς ἔχῃ, τέλος πάντων ἐπιστρέφετε.

Ἀλλ' ὁ ποιητὴς προσθεὶς σωρείαν ἐπάλληλον ἐπιρρημάτων, νομίζομεν ὅτι ἠθέλησε δι' αὐτῶν νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀνυπομονησίας καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγωνίας, ἅτινα ᾐσθάνετο ἡ Δάγια ἐπὶ τῇ βραδύτητι τῆς ἐπιστροφῆς. Πρέπει λοιπὸν νὰ μεταφρασθῇ καὶ τὸ ewig, ὡς ἐμφαῖνον τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνης, ὡς καὶ τὸ doch καὶ τὸ einmal.

— Gott sei ewig Dank, dass Ihr doch endlich einmal etc. Καὶ ἂν ταῦτα εἶναι ἀληθῆ, τότε ἐξησθένισεν ὁ μεταφραστὴς τὸν λόγον τοῦ ποιητοῦ.

— Εἰς τὴν περιπαθῆ ἐκείνην προσφώνησιν τῆς Δάγιας, ἀποκρίνεται ὁ Νάθαν: Ναὶ, Δάγια, δόξα τῷ Θεῷ· ἀλλὰ διατί καὶ τέλος πάντων; Ὁ δὲ μεταφραστὴς εἶπεν: πλὴν διατί αὐτὸ τὸ τέλος πάντων σου; Προσθεὶς δὲ τὰς ἀντωνυμίας αὐτὸ καὶ σοῦ (= αὐτὸ τὸ τέλος πάντων σου) κατέστησε τὴν φράσιν εἰμὴ ἀσθενεστέραν, πάντως γε χυδαιοτέραν ἢ πεζοτέραν. Εἰς τοιαύτας προσθήκας παρήχθη πολλὰς ὁ μεταφραστὴς ὑπὲρ τῶν στίχων· τὸ παραπληροῦν ὅμως τὸν λόγον δὲν εἶναι γνώρισμα μεταφραστικῆς δεξιότητος. Γνώρισμα δὲ εἶναι τὸ ποιεῖν τοὺς στίχους σαφεῖς καὶ ὀρθοὺς ἄνευ προσθαφαιρέσεων.

— Ἐξησθενισμένος εἶναι καὶ παρηλλαγμένος καὶ ὁ πέμπτος στίχος τῆς αὐτῆς σκηνῆς:

Habe ich denn eher wiederkommen wollen?
und wiederkommen koennen?

Ἐπὶ λέξεσι: Καὶ ἤθελον ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψω πρότερον;
καὶ ἠδυνάμην νὰ ἐπιστρέψω;

ὁ δὲ μεταφραστής: ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψω πρότερον, ἢ μήπως ἦτο δυνατόν; Ἡ μετάφρασις αὕτη θὰ ἦτον ὀρθή, ἂν ἀντὶ τοῦ wollen ἔκειτο sollen. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ ποιητὴς δὶς ἐπαναλαβὼν τὸ ῥῆμα wieder kommen ἔδωκεν εἰς τὸν λόγον καὶ δύναμιν καὶ σαφήνειαν καὶ χάριν, ἅτινα ἐκολοβώθησαν ἐν τῇ μεταφράσει. Ἐνταῦθα ἔχομεν νὰ ποιήσωμεν μίαν καθολικὴν παρατήρησιν πρὸς τοὺς μεταφραστὰς τοῦ Νάθαν. Ὁ ποιητὴς συχνότατα ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς λέξεις εἴτε πρὸς ἔμφασιν, εἴτε πρὸς σαφήνειαν, εἴτε πρὸς χάριν τοῦ λόγου· ὁ δὲ παραγνωρίζων τοῦτο καὶ μὴ ποιῶν ὡς ἐκεῖνος, ἀλλοιοῖ τὸ πρωτότυπον.

Μικροῦ λόγου ἄξιον θεωροῦμεν τὸ εἰπεῖν ὅτι ἐν τοῖς ἀμέσως παρεπομένοις στίχοις κακῶς τὸ Seit ab ἐξηγεῖται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀντὶ τοῦ λοξῶς ἢ πρὸς τὰ πλάγια, ἔτι δὲ χεῖρον ἀπεδόθη τὸ gewiss διὰ τοῦ συνήθως ἀντὶ τοῦ βεβαίως.

Ἀλλ' ἂν περὶ τῶν ἄνω ἠδύνατο ὁ μεταφραστὴς νὰ διαφωνήσῃ πρὸς τοὺς κριτὰς ὡς σφόδρα λεπτολογοῦντας, ἐν τῷ 13 στίχῳ τῆς αὐτῆς σκηνῆς ἡ ἐπιτροπὴ θεωρεῖ ἐπίψογον τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ κειμένου.

O Nathan, wie elend, elend hättet Ihr indess hier werden können! ἐπὶ λέξει: ὦ Νάθαν, πόσον δυστυχής, δυστυχὴς ἠδύνασθε ἐν τοσούτῳ νὰ γείνητε ἐδῶ. Ὁ μεταφραστής: καὶ ὅμως πόσον δυστυχὴς ἠδύνασθε νὰ γείνητε

ἐν τούτοις. Ψέγομεν α') ὅτι παρελείφθη ἡ κλητική: ὦ Νάθαν· β') ὅτι παρελείφθη ἡ ἐπανάληψις τοῦ δυστυχής· γ') ὅτι παρελείφθη τὸ ἐπίρρημα ἐ δ ῶ καὶ δ') ψέγομεν, ὅτι προσετέθη τὸ ἐναντιωματικὸν κ α ὶ ὅ μ ω ς. Τὸ κείμενον εἶναι ἐκφραστικώτατον. Ἡ Δάγια, ὡσανεὶ μὴ προσέχουσα εἰς τὰς τοῦ Νάθαν δικαιολογήσεις περὶ τῆς βραδύτητος τῆς ἐπανόδου, ἀποστρέφεται πρὸς αὐτὸν κατ' ὄνομα: ὦ Νάθαν· ἐπαναλαμβάνουσα δὲ δὶς τὸ ἐπίθετον δ υ σ τ υ χ ὴ ς, ζωγραφίζει τὸ ὕψιστον μέγεθος τοῦ δεινοῦ, τοῦ ἀπειλήσαντος τὸν Νάθαν. Ἐξησθενίσθη λοιπὸν πάλιν ὁ λόγος τοῦ ποιητοῦ, καὶ παρηλλάχθη ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις τῶν δρώντων. Τοιαύτας δὲ ἐξασθενήσεις καὶ παραλλαγὰς εἶχεν ἄν τις πολλὰς ἄνευ κόπου πολλοῦ νὰ ἐλέγξῃ τῆς μεταφράσεως· οἷον εὐθὺς ἐν τῷ 15—16 στίχῳ

Das brannte.
So habe ich schon vernommen. — Gebe Gott,
dass ich nur alles schon vernommen habe!

ἐπὶ λέξει: (Ὁ οἶκός μου) ἐκάη· οὕτως ἔμαθον=ἤκουσα ἤδη, ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ μόνον, ἤδη καὶ τὸ πᾶν νὰ ἔχω ἀκούσει. Ταύτην τὴν φράσιν ὑπεμφαίνουσαν φόβον καὶ περὶ ἄλλων δεινῶν καὶ ἐπικαλουμένην κατ' ὄνομα τὴν ἀρωγήν τοῦ Θεοῦ, ὁ μεταφραστὴς διεσκεύασεν εἰς φράσιν κάμποσον ψυχράν: Αἴ, εἴθε αὐτὸ νὰ ἦναι μόνον. Χεῖρον ἔχει ἡ τοῦ ἐπομένου στίχου μετάφρασις.

Und wære leicht von Grund aus abgebrannt, ἐπὶ λέξει: καὶ παρ' ὀλίγον νὰ κατακαῇ ἐκ θεμελίων· ὁ δὲ μεταφραστὴς: καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ γείνῃ στάκτη ὅλη. Ἀλλ' ἐδῶ τὸ ἐ κ θ ε μ ε λ ί ω ν ἔχει διπλῆν σημασίαν, μίαν τὴν

κατάκαυσιν τῆς ὅλης οἰκίας = νὰ γείνῃ στάκτη ὅλη, ὡς εἶπεν ὁ μεταφραστὴς, καὶ δεύτερον τὴν συγκατάκαυσιν τῆς Ῥέχας, ἥτις ἦτο τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας τοῦ Νάθαν, καὶ ἧς συγκατακαιομένης, συναπώλλυτο καὶ ὁ Νάθαν. Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ τηρηθῇ ἡ φράσις τοῦ κειμένου von Grund aus = ἐκ θεμελίων, ἐκ βάθρων, καὶ νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ στάκτη, ἡ μόνον τὸ ἥμισυ τῆς ἐννοίας δηλοῦσα.

— Ἐν στίχ. 29(;)—30 ἀκούσας ὁ Νάθαν ὅτι ἡ Ῥέχα παρὰ τρίχα ἐ κ α ί ε τ ο, ἐκφωνεῖ κατὰ λέξιν.

> Ἐ κ α ί ε τ ο ; τίς ; ἡ Ῥέχα μου ; αὐτή ;
> δὲν τὸ ἤκουσα τοῦτο. — Τότε λοιπὸν
> ἐγὼ δὲν θα εἶχον πλέον ἀνάγκην
> οἰκίας.

> Verbrannt? Wer? meine Recha? sie? —
> Das habe ich nicht gehöert. — Nun dann! So hätte
> Ich keines Hauses mehr bedurft.

Τὴν φυσικὴν καὶ ἄνευ κατακόρων παραπληρωμάτων φράσιν τοῦ ποιητοῦ, τὴν συγκειμένην ἐκ 18 λέξεων, ἐπλάτυνεν ὁ μεταφραστὴς εἰς 27. Ἀλλ' ὁ κατάπληκτος ἐκ τοῦ τρόμου δὲν φρασιολογεῖ· δεύτερον ἡ φράσις α ἶ! ἂ ς ἦ ν α ι = nun dann, δὲν εἶναι ἔκφρασις ἀνθρώπου βαθύτατα τεθλιμμένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἴσως κούφου τινος· τρίτον ὁ Νάθαν λέγει: τότε δ ὲ ν θ ὰ ε ἶ χ ο ν ἐ γ ὼ ἀνάγκην πλέον οἰκίας· ἐνῶ ἀνωτέρω, ὅτε ὁ λόγος ἦτο περὶ τῆς καύσεως μόνης τῆς οἰκίας, εἶπεν ὁ Νάθαν : θὰ ἐ κ τ ί ζ ο μ ε ν ἄλλην νέαν καὶ ἀναπαυτικωτέραν οἰκίαν· διότι ἐκεῖ μὲν τὸ δυστύχημα ἦτο μικρὸν, ἀφορῶν αὐτόν τε ὡς καὶ

τὴν τροφόν· ἐδῶ δὲ ἦτον ἀνήκεστον τὸ κακὸν, ἀφορῶν μόνον τὸν πατέρα, τὸν ἐκκληριζόμενον.

—Ὁ μεταφραστὴς μετέτρεψε φράσεις ἐρωτηματικὰς εἰς κατηγορηματικὰς, θαυμαστικὰς δὲ μετεποίησεν εἰς ἐρωτήματα. Τοῦτο πόσον εἶναι ἀνάρμοστον, φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς παραδείγματος. Ὁ Νάθαν ἀμέσως μετὰ τοὺς προεπικριθέντας στίχους, ἐπιφωνεῖ: ὦ Ῥέχα, Ῥέχα μου! πρὸς ἃ ἡ Δάγια: Ῥέχα σας; ἰδική σας; — Ὁ δὲ Νάθαν περίλυπος ἀναφωνεῖ: Wenn ich mich wieder je entwœhnen muesste, diess Kind mein Kind zu nennen! Ἐπὶ λέξει.: Ἀλλ' ἂν ἀναγκαζόμην ποτε νὰ ἀπομάθω πάλιν νὰ ἀποκαλῶ τὸ τέκνον τοῦτο τέκνον μου! (ἤτοι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐννοίας: Ὁποία τότε εἰς ἐμὲ δυστυχία!). Ὁ μεταφραστὴς ἐξήνεγκε ταῦτα ὡς ἐρώτημα, προσθεὶς καὶ ἓν παραπλήρωμα: τ ό ρ α: Μήπως ἄρά γε πρέπει νὰ ἀπομάθω τόρα νὰ καλῶ αὐτὴν τὴν κόρην κόρην μου; Καὶ κακῶς ἐποίησεν ὁ μεταφραστής.

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰς τὸ ἐρώτημα τῆς Δάγιας: καὶ, Νάθαν, πᾶν ὅ,τι κατέχετε, μὲ τὸ ἴδιον δικαίωμα σεῖς τὸ ἀποκαλεῖτε ἰδικόν σας; — πρὸς ἃ ὁ Νάθαν ἀποκρίνεται σοβαρῶς: οὐδὲν μὲ περισσότερον! Ταύτην δὲ τὴν πανηγυρικὴν, οὕτως εἰπεῖν, φράσιν μετεποίησεν ὁ μεταφραστὴς εἰς τό: ὤ! μὲ περισσότερον, καὶ ἀφήρεσεν αὐτῆς τὴν χάριν καὶ τὴν σοβαρότητα.

— Gebrochenes Auge δὲν θὰ εἴπῃ: ὄμμα κ λ ε ι σ τ ὸ ν, ἀλλ'ὄμμα, οὗ ἐσβέσθη ἡ λάμψις, ὡς τὸ ἀνθρώπου ὀνειροπολοῦντος, ὄμμα μὴ προσηλούμενον ἐκφραστικῶς εἰς ἓν ἀντικείμενον, ὡς τὸ ψυχορραγοῦντος.

— Vorgespreizter Mantel, δὲν εἶναι ὁ κ υ μ α ι ν ό-

μ ε ν ο ς, ἀλλ᾽ ὁ προπετασμένος μανδύας, εἰς ἀποσόβησιν δηλαδὴ τῆς φλογός.

— Im starken Arme empor sie tragend δὲν θὰ εἴπῃ: ἀναρπάζει μὲ ἰσχυρὸν βραχίονα, ἀλλὰ=ὕψου φέρων διὰ βραχίονος ἰσχυροῦ.

— Drang der Stimme nach, die uns um Huelfe rief δὲν θὰ εἴπῃ: ὥρμησε πρὸς τὰς φωνάς μ α ς, αἵτινες βοήθειαν ἐπεκαλοῦντο, ἀλλά: ὥρμησε π ρ ὸ ς τ ὴ ν φ ω ν ὴ ν (τῆς Ῥέχας δηλαδὴ) ἥτις ἐκάλει ἡ μ ᾶ ς εἰς βοήθειαν.

— Schwermuth καὶ Menschenhass κακῶς ἐξηγοῦντες διὰ τῶν λ ύ π η καὶ μ ῖ σ ο ς, ἐνῷ σημαίνουσι β α ρ υ θ υ μ ί α καὶ μ ι σ α ν θ ρ ω π ί α.

Καὶ τὰ ἐφεξῆς δὲ πάντα εἶναι παρηλλαγμένα.

Ἄς σταχυολογήσωμέν τινα καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς μαρτυρίαν τοῦ ὅτι ὁ ἄλλως ἐπιτήδειος μεταφραστὴς πολλάκις ἐξετράπη τοῦ ἀληθοῦς.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ σκηνῇ ἡ Ῥέχα λέγει ἐν ἀρχῇ: Was für Berge, für Wüste, was für Stroeme trennen uns denn noch? ἐπὶ λέξει: ποῖα ὄρη, ποῖαι ἔρημοι, ποῖοι ποταμοὶ ἀκόμη μᾶς χωρίζουν; — ὁ δὲ μεταφραστὴς τὰ μὲν ὄρη μετεποίησεν εἰς δάση, τοὺς δὲ ποταμούς, Τίγριν, Εὐφράτην, Ἰορδάνην, εἰς ῥεύματα· κακῶς γε!

— Ihr athmet Wand an Wand mit ihr κατὰ τὸν μεταφραστήν: τοῖχον μὲ τοῖχον ἀναπνέομεν μαζί. Ἀλλὰ εἴτε τοῖχον πρὸς τοῖχον, εἴτε τοῖχον μὲ τοῖχον ἀναπνέομεν μαζί, εἴπῃ τις, εἶναι ἡ φράσις ἀνεκτή; Δὲν ξενίζει; Δὲν θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ ῥηθῇ; : ἁπλῶς τοῖχος μᾶς χωρίζει: — Τὸ κείμενον ἐν τῇ συνεχείᾳ ἔχει: und eilt nicht eure Recha zu umarmen? ἐπὶ λέξει: καὶ δὲν σπεύ-

σετε νὰ ἐναγκαλισθῆτε τὴν 'Ρέχαν σας; 'Ο δὲ μεταφραστής: καὶ κάθεσθ' ἐδῶ μόνος (παρείσακτα, καὶ ἄτοπα δέ· διότι δὲν ἦτο μόνος ὁ Νάθαν, ἀλλὰ μετὰ τῆς Δάγιας), καὶ κάθεσθ ἐδῶ μόνος, καὶ δὲν σπεύδετε τὴν 'Ρέχαν σας νὰ ἐναγκαλισθῆτε;

Καὶ τὰ ἐφεξῆς ἔνθα καὶ ἔνθα εἶναι μεταπεποιημένα!

Ἓν πρὸ πάντων θέλομεν νὰ σημειώσωμεν, καὶ εἶναι τὸ ἑξῆς: ὅτι ἡ 'Ρέχα, ἡ εἰς ῥεμβαστικὴν διάθεσιν ἐμβεβλημένη, ἢ ὡς ἐκ τοῦ τρόμου ἐξηρεθισμένη τὰ νεῦρα, ἡ 'Ρέχα, λέγομεν, ἐπαναλαμβάνει ἀμέσως τὰς αὐτὰς λέξεις· οὕτω δὲ ποιοῦν πᾶσαι αἱ νευροπαθεῖς καὶ σφόδρα διεγειγερμέναι γυναῖκες. Ich, ich, — Gott, Gott, — er, er,—sichtbar, sichtbar. Ταύτην δὲ τὴν παράλειψιν τῆς ἐπαναλήψεως, ὅπως ἔχει ἐν τῇ μεταφράσει, — κατ᾽οὐδένα τρόπον δὲν δύναται νὰ παρίδῃ ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεξέλεγκτον. Ἔτι δὲ ὀλιγώτερον στέργει τὴν μετάφρασιν τοῦ στίχου: Er sichtbar, sichtbar mich durch 's Feuer truege: διὰ τῶν: ὁρατὸς ἐκεῖνος, ὁρατὴν ἐμὲ ν' ἁρπάσῃ· ἐνῷ ὁ ποιητὴς θέλει ἁπλῶς νὰ εἴπῃ = φῶς φανερά, ὁλοφάνερα, = ὁρατῶς, ὁρατῶς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προηγούμενον ἀόρατος.

— Und ist 's auch schon, trotz einem. 'Ο γερμανισμὸς οὗτος, ὁ σημαίνων εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κακῶς ἀπεδόθη: καὶ ἔγεινεν ἤδη σχεδόν, ἐνῷ σημαίνει τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς βεβαιότητος.

— 'Ο Σαλαδῖνος παίζει μετὰ τῆς ἀδελφῆς σαντρίκιον, καὶ παίζει ἀφηρημένος. 'Εν τῷ μετ᾽αὐτοῦ διαλόγῳ ἡ ἀδελφὴ λέγει: O Saladin, wann werden wir so fleissig Wieder spielen? Ταῦτα ὁ μεταφραστὴς κακῶς ἐξήνεγκε: Ἄχ, Σαλαδῖνε, πότε πάλιν θὰ παίξωμεν ὡς πρὶν μ' ἀ-

πάθειαν καὶ προσοχήν· ἐνῷ ἐκ τῆς ἐφεπομένης ἀπαντήσεως τοῦ Σαλαδίνου: so spielen wir um so gieriger, = οὕτω παίζοντες, παίζομεν ποθηνότερον, ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ λόγου τῆς Σιττὰχ εἶναι: ὦ Σαλαδῖνε, πότε θὰ παίξωμεν τόσον συχνὰ = so fleissig, ὅπως πρότερον.

— Ich schaffe Euch einen Delk κακῶς ἐξηγεῖται: ἄσυλον ἐγὼ τοῦ δίδω. Delk σημαίνει τ ρ ι β ώ ν ι ο ν.

— Ἐν τῇ γ'. πράξει, σκηνῇ α'. ἡ Ῥέχα συνδιαλεγομένη μετὰ τῆς Δάγιας λέγει: Was wird dann in meiner Brust an dessen Stelle treten, die schon verlernt ohn' einen herrschenden Wunsch aller Wünsche sich zu dehnen? ἐπὶ λέξει: τί θέλει τότε εἰσέλθει εἰς τὰ στήθη μου τὰ ἀπομαθόντα ἤδη νὰ διογκοῦνται ἄνευ μιᾶς εὐχῆς (πόθου) κυριαρχούσης ἁπασῶν; ὁ δὲ μεταφρ. ἀλλὰ τὸν πόθον μου ἐκεῖνον τὶ θὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τὰ στήθη, ἅτινα π ά ν τ α ν ὰ π ο θ ο ῦ ν ἀ π έ μ α θ ο ν, κ' ἐ π ό θ ο υ ν ἓ ν κ α ὶ μ ό ν ο ν. Ἡ μετάφρασις χωλαίνει, καθότι παριστᾷ τὴν καρδίαν τῆς Ῥέχας τόσον κατειλημμένην ὑπὸ τοῦ πόθου πρὸς τὸν Ναΐτην, ὥστε δὲν ἔμεινεν ἐν αὐτῇ χῶρος δι' ἄλλο τι, ἐνῷ ὁ ποιητὴς θέλει μόνον νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐξέχει τῶν ἄλλων πόθων κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ τοῦ Ναΐτου, ἵνα τῷ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της.

— Was, was? ob's wahr ist, dass noch daselbst der Ort zu sehen, wo Moses vor Gott gestanden? Μετάφρασις Τί πρᾶγμα; Μήπως ἂν ἐκεῖ πρὸ τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς εὑρέθ' ἄλλοτ' ἀληθῶς; — Οὐχ οὕτως. Γραπτέον: Τί, τί; ἂν τωόντι ἀκόμη φ α ί ν ε τ α ι ἐκεῖ ὁ τ ό π ο ς, ὅπου ὁ Μωϋσῆς ἐστάθη πρὸ τοῦ Θεοῦ;

— Dass ihr meiner Einfalt lächelt? dass Ihr lächelt,

wie ich Euch doch so gar nichts wichtigeres von diesem heil' gen Berge aller Berge zu fragen wisse? — Μετ. ὅτι ἡ ἁπλότης μου μειδίαμα σᾶς φέρει, ὅτι κωμικὸν σᾶς φαίνεται, ἴσως, ἄλλο σπουδαιότερον περὶ τοῦ ὄρους τούτου νὰ μὴν ἐρωτῶ; — Ψέγομεν πρῶτον, ὅτι ἐνῷ ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τὸ αὐτὸ εὐγενὲς ῥῆμα lächeln, ὁ μεταφραστὴς τὴν μὲν πρώτην φορὰν μεταχειρίζεται τὸ μειδίαμα φέρειν, τὴν δὲ δευτέραν τὸ κωμικὸν φαίνεσθαι. Ψέγομεν δεύτερον, διότι ὁ ποιητὴς λέγει: μειδιᾶτε, ὅτι δὲν ἔχω νὰ ἐρωτήσω περὶ οὐδενὸς ἄλλου σπουδαιοτέρου διὰ τὸ πάντων τῶν ὀρέων ἁγιώτατον ἐκεῖνο ὄρος = von diesem heiligen Berge aller Berge, τὸ ὁποῖον εἶναι ῥῆσις γραφική, δηλ. τῆς ἁγίας Γραφῆς.

— Es kocht, u. soll nicht überkochen. — Μετάφρ. Βράζει, ἀλλὰ δὲν κοχλάζει. Μεταφραστέον. Βράζει, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐκχειλίσῃ.

— Er stuerzte mit der Thüre so in's Haus! Man pocht doch, hört doch erst, wenn man als Freund sich naht. — Ὁ μεταφρ. Ἔξαφνα ὁρμᾷ καὶ πίπτει καθὼς βόμβα εἰς τὸν οἶκόν σου! Κτυπᾷ τις πρῶτα, τί ὀργή; καὶ ἐρωτᾷ, ὅταν ὡς φίλος ἔρχεται. — Ἀπαρέσκει ἡ μετάφρασις, διότι α) τὸ πίπτειν καθὼς βόμβα, πλὴν τοῦ ἀναχρονισμοῦ, δὲν σημαίνει μόνον τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀνέλπιστον, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὸ ἐπικίνδυνον καὶ τὸ ἐνσπεῖρον τὸν τρόμον· τοιοῦτον δέ τι ἐνταῦθα δὲν θέλει νὰ σημάνῃ ὁ Lessing, ἀλλὰ τὸ ἄνευ προοιμίων καὶ μετὰ βίας ἐπιλαμβάνεσθαί τινος· β) τὸ παραπλήρωμα, τί ὀργή; ἴσον πρὸς τό, τί διάβολο ἢ ἀνάλογον τούτου, ἥκιστα ἁρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ Νάθαν, ἀνδρὸς ἠπιωτάτου καὶ εὐσεβεστάτου· γ) τὸ man

pocht doch erst, ἀλλὰ κτυπᾷ τις πρῶτον, μετὰ τὸ βόμβα, δὲν ἐξηγεῖ ἀμέσως καὶ σαφῶς, ὅτι κτυπᾷ τὴν θύραν· διὸ καὶ μεταφραστέον, μετὰ τοῦ doch, = ἀλλὰ δὰ κρούουν πρῶτον τὴν θύραν, ἀκούουν πρῶτον, κλπ.

— Die Religionen wæren doch wohl zu unterscheiden, bis auf die Kleidung, bis auf Speis u. Trank. Μετάφρ. αἱ θρησκεῖαι διακρίνονται ἐξαίρετα. Τὸ ἔνδυμα, ἡ πόσις, ἡ τροφὴ αὐτὴ τὰς διακρίνει. — Οὕτως ἐκφερόμενος ὁ λόγος εἶναι ἄτοπος. Αἱ θρησκεῖαι, θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Σαλαδὶν, διακρίνονται δά, πιστεύω, καλῶς ἀπ' ἀλλήλων ὡς καὶ μέχρι τῶν ἐπουσιωδῶν πραγμάτων, τῆς ἐνδυμασίας, τοῦ ποτοῦ, τῆς τροφῆς· ἡ δὲ μετάφρασις φέρει τὰ γνωρίσματα ταῦτα ὡς οὐσιώδη, τοῦτο δὲ εἶναι σφάλμα. Καὶ τῶν ἐφεξῆς δὲ ἐπὶ τὸ πεζώτερον διεσκευάσθη τὸ ἦθος τοῦ λόγου, ὃ καὶ αὐτὸ σφάλμα σπουδαῖον.

— Ἐν τῷ περιφήμῳ ἐκείνῳ διαλόγῳ τῷ μεταξὺ τοῦ Νάθαν καὶ Ναΐτου, ὁ πρῶτος λέγει πρὸς τὸν δεύτερον, ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες θέλουν πολὺ ἔδαφος, ἐνῷ μετριότητες, ὅπως ἡμεῖς, φύονται παντοῦ πολλαί. Πρέπει μόνον νὰ μὴν ἐκφαυλίζῃ (= καταλαλῇ) ὁ μὲν τὸν δέ, πρέπει ὁ ῥόζος νὰ ἀνέχηται τὸν ῥόζον ἢ γόγγρον. = Nur murs der Knorr den Güben hübsch vertragen. Ὁ μεταφραστὴς ἐξήγησεν: πρέπει νὰ ἀνέχηται κλάδος τὸν κλάδον. Κακῶς· ὁ κλάδος εἶναι φυσικόν, ἀγαθόν, νόμιμον βλάστημα τοῦ δένδρου, ἐνῷ ὁ Knorr καὶ ὁ Güeben = ῥόζος καὶ γόγγρος εἶναι ἐκβλαστήματα νοσηρά. Θέλει λοιπὸν ὁ ποιητὴς νὰ εἴπῃ, ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν καλῶς τὰ παραπτώματα ἀλλήλων = ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν.

— Ἐν τῇ β' σκηνῇ τῆς β' πράξεως, ὁ δερβίσης Χαφίς, ὁ

ταμίας, προσερχόμενος εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐνώπιον τοῦ Σαλαδίνου, καλέσαντος αὐτόν, λέγει: πιστεύω δά, ὅτι θὰ ἔφθασαν τὰ χρήματα ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ Σαλαδίν, ἀνυπομονῶν πρὸς τὴν ἄφιξιν, λέγει: ἔχεις εἴδησιν; πρὸς ἃ ὁ Χαφίς: ἐγώ; ἐγὼ ὄχι· νομίζω, ὅτι ἔρχομαι διὰ νὰ τ ὰ παραλάβω.

Ich? ich nicht. Ich denke, dass ich hier sie in Empfang soll nehmen. Ὁ δὲ μεταφραστής: — Ἔλεγα, ὅτι θά μου τὴν εἰπῆτε σεῖς τὴν εἴδησιν, — ὃ ἐλέγχεται παρανενοημένον καὶ ἐκ τοῦ κατωτέρω στίχου: Zahl', anstatt, empfange!: πλήρωσε ἀντὶ παράλαβε.—

— Ja, auf Unterschleif! das war zu wagen.—

Ὁ Σουλτάνος λέγει πρὸς τὸν ταμίαν του, τὸν Δερβίσην: τὰς ἐλπίδας μου εἶχα εἰς τὰ περισσεύματα τοῦ ταμείου σου. — Ὁ δὲ δερβίσης ἀποκρίνεται: περισεύματα; ἀλλὰ δὲν λέγεις καλλίτερα, πῶς ἤθελες νὰ μὲ κρεμάσῃς, ἂν ἔβλεπες περισεύματα ἐν τῷ ταμείῳ; (διότι δηλαδὴ ὁ Σουλτάνος ἠγάπα νὰ δίδῃ, καλὰ κακά, ἀλλὰ πάντοτε νὰ δίδῃ). Ναί, νὰ ὑπεξαιρέσω, τοῦτο ἦτον πρᾶγμα νὰ τὸ τολμήσῃ τις· δηλ. δὲν φοβοῦμαι μὴ φωραθῶ κλέπτων, διότι πολλὴν σημασίαν δὲν δίδεις εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν χρημάτων.

Ἡ δὲ μετάφρασις: περισεύματα; εἰπέτε μόνος, δὲν θὰ διετάσσετε νὰ μὲ . . . κρεμάσουν, ἂν μ' ἐσυλλαμβάνετε περισσευμάτων ἔνοχον; ἢ μὴ τυχὸν εἶμαι ὑπεξαιρέτης; αἴ! κατόρθωμα θὰ ἦτο τοῦτο ἀληθῶς! Δηλ. τὶ νὰ ὑπεξαιρέσω, ἀφοῦ τὸ ταμεῖον κενόν. Τοιαύτη μετάφρ. εἶναι προδήλως παρανενοημένη.

— Ἐν τῷ ὡραίῳ μονολόγῳ τοῦ Ναΐτου, πράξει γ', σκηνῇ η', λέγει ἐκεῖνος.

Ist das nun Liebe,
so—liebt der Tempelherr freilich—liebt
des Christ das Judenmädchen freilich.—Hum,
was thuts's?—Ich habe in dem gelobten Lande,
und drum aùch mir g e l o b t aùf immerdar!
der Vorùrtheile mehr schon abgelegt.—

Ἡ μετάφρασις:

Ἐὰν εἶν' ἔρως αὐτὸ
τότε βεβαίως ὁ Ναΐτης ἀγαπᾷ,
τότ' ἀγαπᾷ βεβαίως ὁ χριστιανὸς
τὴν κόρην Ἰουδαίου.—Αἴ, μὲ τοῦτο τί;
Εἰς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν,—τὴν δι' ἐμὲ
ἐ π η γ γ ε λ μ έ ν η ν εἰς αἰῶνα ἅπαντα—
πολλὰς ἤδη προλήψεις ἄλλας ἄφησα.

Ἐν τῇ Γερμανικῇ ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας λέγεται das gelobte Land ἐκ τοῦ ῥήματος geloben = ὑ π ι σ χ ν ε ῖ σ θ α ι τ ι π α ν η γ υ ρ ι κ ῶ ς. Λέγεται δὲ πάλιν ἐν τῇ Γερμανικῇ: s e i m i r g e l o b t, (ἐκ τοῦ loben = ἐπαινεῖν, εὐλογεῖν) dû Valerland π.χ. dû heiliges Land κτλ. = εὐλογητὴ εἴης μοι ἡ πατρὶς, ἡ ἁγία γῆ. Ὁ νοῦς λοιπὸν τοῦ χωρίου εἶναι: ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, ἀπέβαλα ἤδη πολλὰς προλήψεις· δι' ὃ δὴ καὶ ε ἴ η μ ο ι ε ὐ λ ο γ η μ έ ν η εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Εἰπὼν δὲ ὁ μεταφραστής: εἰς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν, τὴν δι' ἐμὲ

ἐπηγγελμένην εἰς αἰῶνα ἅπαντα

οὔτε τὸν νοῦν τοῦ κειμένου ἀπέδωκεν, οὔτε σαφές τι ἀντικατέστησεν.

— Schlüg
ich denn euch schon was ab? — ich will euch ja
nur bei dem Worte nicht den Angenblick
so fassen.

Ἡ μετάφρ. Μὴ σᾶς ἠρνήθην ἕως τώρα τίποτε;
Δὲν θέλω μόνον νὰ ἐκλάβω ἐλαφρῶς
τοὺς λόγους σας, ὡς λόγους τῆς στιγμῆς.

Ἡ παράφρασις αὕτη δὲν ἀρέσκει, διότι ὁ Νάθαν δὲν θέλει νὰ εἴπῃ, ἂν οἱ λόγοι τοῦ Ναΐτου εἶναι ἐλαφροὶ, οὔτε ὅτι ὁ ἴδιος φοβεῖται μὴ πράξῃ ἐλαφρὸν νοὸς ἔργον, ἀποδεχόμενος τὴν παράκλησιν τοῦ Ναΐτου, — ἀλλ' ἁπλῶς λέγει: δὲν θέλω αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ σᾶς πιάσω εἰς τὸν λόγον σας — νὰ σᾶς δεσμεύσω εἰς τὴν ἀπόφασίν σας.

Τοιούτου εἴδους παρατηρήσεις θὰ εἶχέ τις καὶ ἄλλας νὰ ποιήσῃ ἐν τῇ παρούσῃ μεταφράσει, πρὸς ἃς ἐκκαλοῦμεν τὴν προσοχὴν τοῦ μεταφραστοῦ.

Συμπέρασμα.

Τρεῖς εἶναι αἱ μεταφράσεις αἱ ἀξιολογώτεραι ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι· ἡ ἔχουσα τὴν ἐπιγραφήν: οὐδεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπόκειται ἀνάγκη εἶναι—ἡ ἐπιγεγραμμένη: Hier ist alles Charakter etc.—καὶ ἡ σημειουμένη διὰ τοῦ der Stärkste erliegt gleich dem Schwächten.

Ἡ μὲν πρώτη φέρει ὡς τίτλον, τὴν ἄκραν πίστιν καὶ εὐσυνειδησίαν περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν. Εἶναι ἄξιον ζηλώσεως ἀποτύπωμα τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἤθους τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ, καθ' ἃ καὶ ἐν τῇ περὶ αὐτῆς κρίσει ἀπεφάνθημεν, δὲν δύναται Ἕλλην ἀπροσκόπτως νὰ τὴν ανα-

γνώσῃ· ξενίζει ὁ λόγος καὶ εἶναι σφόδρα ἀνώματος. Λυπεῖται ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ καρδίας, ὅτι δὲν δύναται νὰ συστήσῃ εἰς ἑλληνικὸν κοινὸν τοιαύτην μετάφρασιν ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικήν.

Ἡ δευτέρα, ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν, Hier ist alles Karakter etc. φέρει καὶ αὕτη ὡς τίτλον πολλὴν πίστιν περὶ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ ἦθος·ἀλλ' ὁ μεταφραστὴς ἀνέμιξε τύπους τῆς κοινῆς διαλέκτου μετὰ φράσεων ἀρχαϊζουσῶν οὕτως, ὥστε κατέστησε τὴν γλῶσσάν του ἥκιστα ἐπαινετὴν, ἥκιστα ἁρμόζουσαν εἰς ἔξοχον προϊὸν ποιήσεως δραματικῆς. Πρὸς δὲ τοῦτο οἱ ἴαμβοι εἶναι τραχύτεροι τοῦ δέοντος, καὶ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν καταλήγουσιν εἰς προθέσεις ἢ μόρια ἀπεσπασμένα ἀπὸ τῶν συντακτικῶν. Καὶ ναὶ μὲν τοιαύτην ἀπόσπασιν ἐπέτρεψεν ἑαυτῷ καὶ ὁ ποιητὴς, ἐπέτρεψαν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν μεταφραστῶν· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐν ταύτῃ τῇ μεταφράσει χωρεῖ εἰς τὸ ἄμετρον, τὸ ἀφόρητον. Πρέπει τέλος πάντων μίον φορὰν νὰ ἐννοήσωσιν οἱ ἰαμβογράφοι, ὅτι ἕκαστος στίχος ἀνάγκη εἶναι νὰ περατοῦται οὕτως, ὅπως ὁ λαλῶν ἢ ἀπαγγέλλων κόπτει τὴν φωνὴν, ἵνα λάβῃ ἀναπνοὴν, μόνον δὲ οἱ ἀ σ θ μ α τ ι κ ο ὶ κόπτουν τὸν λόγον, ὅπως ἂν τύχῃ, τῶν δὲ ἀσθματικῶν ἡ ἀπαγγελία εἶναι νοσηρὰ καὶ λυπεῖ. Πρὸς τούτοις ἔχει ποῦ καὶ ποῦ καὶ μικράς τινας παρανοήσεις, ἀλλὰ καὶ ταύτας πάλιν ὁμολογουμένως λίαν εὐαρίθμους καὶ εὐδιορθώτους.

Ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Erliegt der Stärkste gleich dem Schwächsten; ὡς πρὸς μὲν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δημιουργίον τῶν στίχων εἶναι ἄμεμπτος σχεδὸν, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἔννοιαν ἔν τισι χωρίοις ἠστόχησεν, περὶ δὲ τὸ ἦθος τοῦ λόγου ἔσφαλε ποῦ καὶ ποῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ,

θεωροῦσα τὰς μὲν κῆρας ταύτας μικρᾶς ὡς πρὸς τὰ πολλὰ τῆς μεταφράσεως προτερήματα τὰ γλωσσικά, πιστεύουσα δὲ, ὅτι χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ ἡ μετάφρασις οὐδὲν τῆς γλαφυρότητος αὐτῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθῇ, ὅπου χωλαίνει, καὶ συνιστῶσα τοῦτο θερμῶς εἰς τὸν μεταφραστὴν νὰ ποιήσῃ, πρὶν ἂν παραδώσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὴν μετάφρασίν του, ταύτην ἔκρινεν ἄξιον νὰ βραβεύσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἄψογος, καθ' ἃ εἴπομεν, οὔτε ὁ μεταφραστὴς προσήνεγκεν ὁμοίαν κἂν μετάφρασιν καὶ τοῦ Τέλλου, διὰ ταῦτα διχοτομεῖ τὸ ἆ θ λ ο ν ἡ ἐπιτροπὴ, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ ἀπονέμει τῷ μεταφραστῇ τούτῳ, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἐπιφυλάσσει ὑπὲρ οὗ τινος ἂν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς σήμερον, ἐν προκεκηρυγμένῃ ἐποχῇ, παρουσιάσῃ μετάφρασιν τοῦ Τέλλου δόκιμον.

Τὰς δὲ δύω ἄλλας μεταφράσεις, ὧν ἐμνημονεύσαμεν ἄνω, ἤτοι τὰς ἐχούσας τὴν ἐπιγραφὴν, «οὐδεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπόκηται ἀνάγκη εἶναι» καὶ Hier ist alles Karakter, ἐπαινεῖ δημοσίᾳ διὰ τὴν ἀξιάγαστον αὐτῶν πίστιν πρὸς τὸ κείμενον, καὶ, εἰ μὴ ἐκωλύετο, θὰ ἐδημοσίευε καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μεταφραστῶν εἰς πλείονα φιλοτίμησιν ἐν τῷ μέλλοντι.

Οἱ Κριταὶ

Ὁ Εἰσηγητὴς
Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ.